

MADÁRTÁVLAT

Madártani és természetvédelmi folyóirat

XIV. évf. 3. szám – 2007/ősz

A gyurgyalag védelme • Tanulmányúton a királyi madarászoknál • Hatlábú ékszerek

MADÁR HATÁROZÓ

GUVATFÉLÉK I. – VÍZICSIBÉK

A vízicsibék (*Porzana spp.*) rejtőzködő életmódú, nehezen megfigyelhető fajok, meghatározásuk emiatt problémás lehet. Hazai képviselőik közül a kis vízicsibe és a törpevízicsibe hasonlít legjobban egymásra. A legfontosabb, minden tollazatra érvényes faji bélyegük a szárny hossza: a kézevezők a törpevízicsibe esetében csupán kevéssé, a kis vízicsibe esetében viszont hosszán túlnyúlnak a vállvezezőknél.

Törpevízicsibe ad.

A törpevízicsibe (*P. pusilla*) tojója és hímje hasonló: tollazatuk alul kékesszürke, fölül vörösesbarna, fekete sávokkal és sok fehér foltal. Oldalukon a sávozás kifejezett. Csőrtővükön nincs piros folt. A fiatal példányok alul erőteljesen sávozottak, hátukon szintén sok a fehér folt (melyek közül néhány jellegzetes kör alakot formáz).

Törpevízicsibe juv.

Kis vízicsibe hím

Kis vízicsibe tojó

A kis vízicsibe (*P. parva*) hímje alul kékesszürke, fölül fakóbb barna, viszonylag kevés fehér foltal. A sávozás az alsó farokfedőkről nem terjed föl az oldalára. A tojó alsó oldala rózsaszínes barnás, szemöldöksávjá általában szürkés. Csőrtővükön jellegzetes, de kicsi piros folt található. A fiatalok melle kevésbé sávozott, inkább fehéres, mintázat nélküli, csőrük tövében a piros folt elég halvány, hátukon kevés fehér folt található.

A pettyes vízicsibe (*P. porzana*) nagyobb termetű, alsó farokfedői általában egyszínű okkeresek (néha gyenge sávozással). E faj tollruhája fehérrel jellegzetesen pettyözött. Csőre tövében nagyobb pirosas folt van. Arcmintázata változó, egyes példányokon fekete maszk van. A fiatalok hasonlóak az öregekhez.

A rejtett életmódú guvatfélék jelenlétéről leginkább jellegzetes hangjuk árulkodik. A törpe vízicsibe nagyon halkán, „békaszerrű” kerregő hangon szól. A kis vízicsibe hangja nagyon jellegzetes, egyre gyorsuló kvakkogás, a pettyes vízicsibe pedig lágy hangon füttyög.

Grafika: Kókay Szabolcs - www.kokay.hu

Kiadja a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) kiemelten közhasznú társadalmi szervezet

A természet szolgálatában

1121 Budapest, Költő utca 21.

Tel: 275-62-47

Fax: 275-62-67

www.mme.hu

Főszerkesztő: Ujhelyi Péter

Munkatársak:

Bagyura János Kerecsenvédelem

Fatér Imre Tűzokvédelem

Hadarics Tibor Faunisztika

Horváth Márton Parlagisas-védelem

Horváth Zsolt Természetvédelem

Kaiser Mónika MME-hírek

Karcsa Zsolt Vonuláskutatás

Králl Attila Natura 2000

Lovász Péter Gólyavédelem

Magyar Gábor Általános madártan

Nagy Károly Monitoring

Péchy Tamás Rákospipera-védelem

Schmidt Emese Környezeti nevelés

Szép Tibor Általános madártan

Vándor Barbara Környezeti nevelés

Tudományos tanácsadók:

Aradi Csaba (Hortobágyi Nemzeti Park, ny. ig.)

Csányi Vilmos (akadémikus, ELTE Etológiai Tanszék, ny. tszvez.)

Csorba Gábor (Magyar Természettudományi Múzeum Állattára)

Csörgő Tibor (ELTE TTK, Biológiai Intézet)

Fekete Gábor (akadémikus, MTA Ökológiai és Botanikai Kutatóintézet)

Kordos László (Magyar Állami Földtani Intézet)

Láng István (akadémikus, MTA elnöki tanácsadó)

Molnár V. Attila (Debreceni Egyetem, Növénytan Tanszék)

Papp László (akadémikus, MTA-MTM Állatökológiai Kutatócsoport)

Somogyi Péter (akadémikus, Anatomical Neuropharmacology Unit, University of Oxford)

Fotográfiai tanácsadók:

J. Artyuhin • Bécsy László • Berta Béla

• Forrány Csaba • Kalotás Zsolt

• Kármán Balázs • Máté Bence • Novák László

• Streit Béla • Suhayda László • Vizúr János

Grafikusok: Kókay Szabolcs, Matyikó Tibor, Zsoldos Márton

Tipográfia: Górándrá

Tördelés, nyomdai előkészítés: Kítaibel Bt.

Szerkesztőségi titkárság: Bányai Lászlóné

Terjesztés: Harangi István

Alapító főszerkesztő: Schmidt Egon

Felelős kiadó: Halmos Gergő az MME igazgatója

Nyomás és kötés: Korrekt Nyomdaipari Kft.

Felelős vezető: Barkó Imre ügyvezető igazgató

ISSN 1217-7156

Támogatóink:

A címlapon: Halászsas – Lóki Csaba felvétele

Címlapterv: U.P.

Kéziratokkal és lapszerkesztéssel kapcsolatos információk: www.madartavlat.hu

Volt egyszer egy Oxigén-séta

Számomra 1990-ben kezdődött, amikor Balogh István barátom felkért arra, hogy az általa megálmodott és kitűnően szerkesztett *Oxigén* című rádióműsorban a tárgyheften tett kirándulás néhány élményét elmeséljem. Ezt követőleg kerekén 17 éven át szombatoként az általunk bejárt területek madárhangjai, békakórusai csendültek fel, és lopták be a természetet sok-sok lakásba. Gykeztem úgy beszélni a látottakról, hogy a hallgató akár karosszékekben ülve, akár ebéd közben, a levest kanalazva is ott érezze magát, velünk együtt barangoljon erdőn-mezőn és a nádasok környékén. Szerettem a műsort, mindig örömmel ültem a stúdióban a mikrofon előtt, és beszéltem – ahogy sok hallgató megjegyezte: némi zalai tájszóval – a látottakról. Madarakról, lepkékről, fákról, virágokról, mindenről, amit ez a sok sebből vérző, de még így is gyönyörű teremtett világ kínál számunkra. Nem előre megírt szöveget olvastam fel, szabadon beszéltem, hiszen könnyű volt felidézni a kirándulás minden epizódját. Nagyon sok telefont, levelet kaptunk, és úgy érzem, mindenki szerette ezt a politikától mentes, csak a természetéről szóló műsort. Soha nem felejttem el, amikor valamelyik este egy barátomat akartam felhívni, és véletlenül felcseréltem a két utolsó számot. Egy hölgy jelentkezett, bemutatkoztam, elnézését kértem, majd újra tárcsáztam és megint elköttem ugyanazt a hibát. Bocsánatkérésemre a hölgy csak annyit mondott: nem baj, imádom a hangját! Gondolom, az *Oxigén* hallgatója volt, de azóta nagyon vigyázok tárcsázás közben.

A változás április végén következett be, amikor Balogh Istvánnal közölték, további munkájára nem tartanak igényt. Szomorúan ültünk május 9-én a stúdióban, hogy elköszönjünk a hallgatóktól. Igaznak tűnt a régi mondás, egyszer mindennek vége szakad. De örömmel töltött el, hogy a természetben tett sétákkal, madárdallal, tücsökripieléssel 17 éven át sok-sok embernek szereztek örömet, nyújtottak kapcsolódást a mindig friss, napra kész élményekkel jelentkező *Oxigén*-séták. Elbúcsúztunk – minden zokszó nélkül. Aztán szombaton jött a meglepetés, a felvett anyag helyett egy korábbi műsor szólalt meg. Furcsa eljárás, nem fair és nem is indokolt. Hiszen a Magyar Rádió illetékeseinek joguk van arra, hogy egy műsor szerkezetén változtassanak, vagy azt akár meg is szüntessék. De az, hogy nem adnak módot arra, hogy 17 év után elbúcsúzzunk a hallgatóktól, hogy elmondjuk, a friss élményeket tartalmazó séták helyett ezután csak ismétléseket hallgathatnak, talán mégsem illik a Magyar Rádióhoz. Azok, akik hétről hétre várják és hallgatják az *Oxigént*, előbb vagy utóbb úgyis észreveszik, hogy a műsort létrehozó Balogh István neve eltűnt, de az én szerepem is legfeljebb „posthumus” lehet, hiszen a kirándulások apróbb-nagyobb friss élményeit többé nem oszthatom meg a hallgatókkal. Elsősorban őket sajnálom, hiszen én továbbra is járom az erdőt, a mezőt, a vizek környékét, de az ott látottak, megfigyelték már csak madarásznaplóm lapjain kapnak helyet, hűséges hallgatóimhoz már nem juthatnak el...

Schmidt Egon

A tartalomról

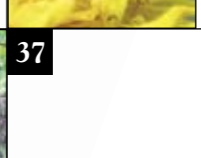
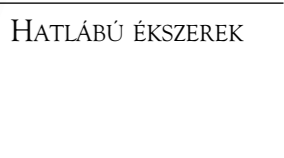
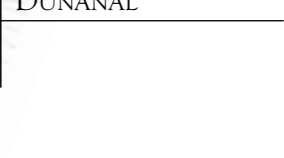
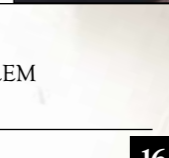
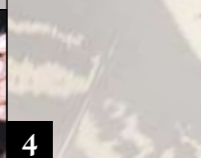
JELENTÉS A DÉLI
VÉGEKRŐL II. 4

12 GYURGYALAGVÉDELEM
MAGYARORSZÁGON

TANULMÁNYÚTON A
KIRÁLYI MADARÁSZOKNÁL 18

34 MADARÁSZÁS A KERTBEN

MATEMATIKA ÉS
MADARÁSZAT 37

Jelentés a déli végekről II.

A Madártávlat 2007/2. számában kezdtük az MME Baranya megyei Helyi Csoportjának bemutatását, jelen írásunk az előző cikk szerves folytatása.

DENEVÉRVÉDELME

A denevérek világszerte a veszélyeztetett állatfajok közé tartoznak. A zavarásra, a környezeti tényezők változásaira rendkívül érzékenyek. Az egyes fajok állományváltozásainak nyomon követése, telelő- és szaporodó helyeik védelme a hazai természetvédelemnek is kiemelten fontos feladata.

A sumonyi tábor denevérek iránt érdeklődő tagjaiból már az 1990-es évek elején munkacsoport alakult. Kezdetben a madárgyűrés mintájára a denevérek jelölése volt a cél. Az abaligeti barlangnál 16 éven keresztül szerveztünk denevérkutató táborokat, melyek során közel 6 ezer denevért gyűrtünk meg. Néhány érdekes megkerülés segítette a telelő- és szaporodó helyek közötti kapcsolatok kimutatását.

Később az élőhelyek felkutatása és az állományok monitorozása került előtérbe. Szisztematikus munkával térképeztük fel az élőhelyeket. A szaporodási kolóniák felderítése érdekében átvizsgáltuk a települések jellemző épületeit (tornyok, kastélypadlások, stb.). A telelő állományok esetében a Nyugat-Mecsek

barlangjainak és a Szársomlyó bauxit-táróinak alapos átvizsgálása segítette a védelmet. Ma már mindkét élőhelytípus estében rendszeresek a felméréseink.

A program keretében foglalkozunk még a denevérek mesterséges megtelepítésével is. A Duna bédai árterében létrehozott odútelepen már közel ezer denevér alkotja a szaporodási közösségeket. A más helyeken (pl. pécsi Tüskésrét) létesített kisebb telepeken még jelentősebb eredményt nem értünk el, de a negatív tapasztalatok is tanítanak bennünket a jobb munkavégzésre. Ha a

szükség úgy hozza, denevéreket mentünk a viharok által megrongált épületekből, de volt már példa a lakókat zavaró kis szaporodási közösségek eredményes áttelepítésére is.

FÜVES TERÜLETEK VÉDELME

A múlt század közepén a mezőgazdaságilag művelt területek 50%-át gyepek alkották. Belterjes állattartás szinte még alig létezett. A réteket kaszálták, a legelőkön tehenek, lovak, birkák habzsolták jóízűen a zsenge fűvet, s disznók

Meggyűrt vízi denevér az abaligeti táborban

© ZAVOZNY SZABOLCS

dagonyáztak a mocsarasabb részekén. A delelő állatok nyomában sárga billegetők szorgoskodtak, fecskedad cikázott a rovarok sokaságában, bíficek jajongtak, gólyák és seregélyek híztak kővérré a szöcske- és sáskahadon.

Ez az idillikus kép néhány évtized alatt szertefoszlott. A gyepek aránya tizedére csökkent, s ma a belterjes állattartás a meghatározó. A maradék területek a kihasználatlanság, a művelés hiánya következtében beerdősödnek, s még mindig szántják, folyton szántják a gyepeket, mintha egy ismeretlen erő vezetné a gazdák kezét a rombolásra. Bár a gazda már kevés, a régi nagyüzemek romjain alakult kft-k, részvénytársaságok, nevükben esetleg még szövetkezetek idomulnak a meghatározott kvótákhoz. Inkább tízszeres áron termelik a takarmányt, minthogy legeltetnének, mert az már nem gazdaságos. Szükség van a 8-10 ezer liter tejet adó tehénre, a többszáz, ezres állattelepekre, ahol számítógépek adagolják pontosan a megfelelő mennyiséget, nehogy egyetlen kiló agyonvegyszerezett takarmány is kárba vesszen. A hígrágya meg csak egyre folyik-folyik az élővizekbe, elszennyezve talajvizet, az ivóvíz bázisokat, mi meg fizetjük mindennek az árát! Isszuk a tej nélküli tejtalt, s gyerekeink, unokáink már nem fogják megízlelni a köcsögben fogant aludttejet. A klóros csapvízhez meg annyira hozzászoktunk, hogy a tiszta forrásvizet már nem bírja a gyomrunk. Hát így is lehet alkalmazkodni a környezeti változásokhoz!

Baranyában az országosnál is kedvezőtlenebb a helyzet. Külterjes állattartással csak hébe-hóba találkozni. Itt-ott ugyan még birkák kérődznek a bokrosodó gyepeken, helyenként még lovak rágják tövig a fűvet, s a kölkedi Nagyréten szürke marha csorda élvezi a viszonylagos szabadságot. De ennyi és nem több! Hiányoznak a kérődző tehéncsordák, s a patak völgyek rétjein már égeresek, fűzesek nőttek, a telepített nemesnyarasokról nem is beszélve. Az ormánsági gyepeket már csak helyenként kaszálják, de ott legalább még van valami. Nem véletlen, hogy itt a legsűrűbb Baranya gólyaállománya.

A teklaifalui fás legelő 1994-ben

© BANK LÁSZLÓ

Leginkább a változások gyorsasága a meglepő. Még 1994-ben felmértük a megye területén található fás legelők állapotát. A fotókkal, térképekkel illusztrált 300 oldalas anyag 53 legelő legfontosabb ismérveit tartalmazta. Ezek egy része ugyan a klasszikus kritériumoknak már nem felelt meg, de jellegében még őrizte a régi fás legelők hangulatát. Aztán jött a termőföldek privatizációja, s az elszegényedő falusi lakosság kapva kapott az ölebe hullott lehetőségen. Rövidesen beindult a Stihl-fűrészgépezet. Általában engedély nélkül (melyik jegyző állt volna útjába a magántulajdon szentségének, főleg ha a polgármester is résztulajdonos volt) vágták a fát, melynek az lett az eredménye, hogy pár év alatt eltűntették a legelők egy részéről a fás jelleget. Helyenként még a gyepp sem maradt meg! Jobbára csak

a helyi védettségű legelők úszták meg épen, bár fakivágások mindenhol történtek. A folyamat még nem fejeződött be. Jelenleg már csak 31 fás legelő hirdeti e gyönyörű tájképi elemek gazdagságát. De a fák ezeken is előregedőben, csorda már rég nem legel rajtuk, természetvédelmi célú beavatkozást senki sem végez, hacsak a legelőkre telepített szalakóta odúinkat nem tekinthetjük annak. Sorsuk megpecsételve? A szalakótáknak mindenesetre nem akaródnak visszatelenedni!

A Dráva-sík gyepterületeit is még a múlt század utolsó évtizedében részletesen feltérképeztük. Vizsgáltuk a növény-társulásokat, számba vettük a védett növényfajok állományait. Magunk is meglepődtünk azon, hogy még mennyi fajgazdag terület található a térségben. A legszebbet, a selyei Kis-rétet

A tótszentgyörgyi fás legelő

© BANK LÁSZLÓ

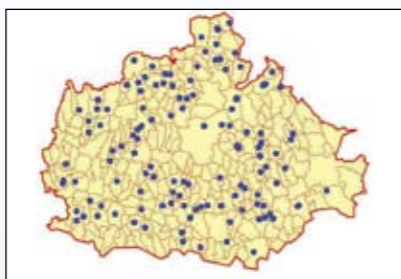
javasoltuk is védetté nyilvánítani a helyi önkormányzatnak. És csoda történt! Az önkormányzat meghallgatta kérésünket, s megbízott bennünket a kezelési terv kidolgozásával. Ennek örömmel eleget tettünk... és a csodának vége szakadt!

Az 1993-as védetté nyilvánítás óta – természetesen pénzühányra hivatkozva – semmi sem történt a megőrzés, a természeti értékek fenntartása érdekében. Még egy védettséget jelző táblára sem futotta az önkormányzatnak. Azaz mégis történt, mert művelés hiányában szép lassan fölverte a cserje, szép szóval a természetes szukcesszió vette birtokába a területet. A privatizáció során ugyanis 60-70 új tulajdonos keletkezett. Jónéhányuk még a mai napig sem tudja, hol van a saját része. A rét (vagy most már inkább bozotos) közben még a Natura 2000 hálózatnak is tagja lett, de ez sem hozott semmiféle változást. 2006-ban tettünk megegy kísérletet a tulajdonosok meggyőzésére, de a Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálattal közösen szervezett fórumon alig néhányan jelentek meg. Kiderült, hogy már csak ketten művelik a saját néhány hektáros részüket. A többiek inkább azt szerették volna elérni, hogy segítsük az erdőtelepítési szándékukat megvalósítani. Mások örömmel megszabadultak volna a parcellájuktól, csak legyen, aki megvegye.

Ilyen szemlélettel fel tudjuk venni a harcot? Persze hogy felvesszük, de nincs pénzünk, hogy megvegyük a rétet, ha pedig nem vagyunk valamilyen körmönfont módon birtokon belül, akkor alig tehetünk valamit. Marad a meggyőzés ereje, de bármekkora is az igyekezetünk, a pénz hatalma nagyobb. De aki feltartott kézzel megy a csatába, az soha sem nyer! Magam ilyenkor gondolok a békákat mentő apróságokra, a sumonyi tábor kis látogatóinak rácsodálkozó szemeire, arra a csöppségre, aki élete első egerének megpillantásakor nem az édesanyja szoknyájába kapaszkodott sírva, hanem „Jaj, de pici!” felkiáltással meg akarta fogni és még sok hasonló esetre. Ettől másnap már újra könnyebb harcba szállni!

ADATBÁZISOK

Visszatérve a prózáibb talajra, csoportunk kiterjedt madár- és természetvédelmi tevékenysége során nagy mennyiségű adatot halmoz fel. Rendszerezett,

Kihelyezett költőládák Baranya megyében 2006-ban

Ismert hollófészkek Baranya megyében 2006-ban

áttekinthető formában történő tárolásuk alapvető követelmény. Ehhez ma már nélkülözhetetlen egy számítógépes térinformatikai rendszer, amelyben a térképi megjelenítés mellett táblázatok tartalmazzák az egyes évek adatait. Itt szerepelnek a monitorozott fajok élő- és fészkelő helyeinek jellemzői és a költési eredmények is. A térképek és a táblázatok szükség szerint összekapcsolhatóak.

A rendszer legnagyobb előnye, hogy segítségével láthatjuk a megyei elterjedési viszonyokat, s gyakran olyan problémákra is rávilágítanak, amelyekre térképi ábrázolás hiányában nehéz lenne rájönni. A kiértékelésekhez, elemzésekhez az adatok változatos formában lekérdezhetőek, ami gyors feldolgozást tesz lehetővé. Jelenleg a rendszert még csak 5-10 %-os kihasználtsággal működtetjük, de a leglényegesebb elemeket már megjelentettük.

SZEMLÉLETFORMÁLÁS

A környezeti nevelés a rendszerváltozást követően került nagyobb hangsúllyal

előtérbe. Felerősödött az ezzel kapcsolatos pedagógiai tevékenység nemcsak az oktatási intézményekben, hanem a civil szektor részben vagy teljesen erre a célra szakosodott szervezeteiben is. Részben ettől (sokan meg tévesen csak ettől) várjuk azt a szemléletváltozást, ami segít megőrizni a természet értékeit. Folyton nyugati példákra hivatkozunk, hogy lám, ott már mennyire rend van a fejekben, hogy Bécs utcáin nem látni eldobott cigarettacsikket, hogy mindenhol szelektíven gyűjtik a szemetet és a hulladék 60%-át újrahasznosítják. Közben meg kamionszámra áramlik hozzánk a német szemet, nyugati zugszűjtők fogják a Kiskunságban a parlagi viperát, hetente bukna le a vámon az olasz vadászok védett madárszállítmányaikkal. S ez csak a felszín! A Nyugat a fejlődő országokból származó illegális állatkereskedelem legnagyobb felvevőpiaca, a legnagyobb tengerszennyező, az esőerdők legnagyobb kizsákmányolója és még hosszan sorolhatnánk. Miért kell velük példálózni?

A téma kapcsán más kérdéseknek is fel kell merülniük. Versenyképesek vagyunk-e a multinacionális cégek reklámadataival, a fogyasztás minden áron való sulykolásával szemben? Mindehhez a lebutított oktatási rendszerünk a hülye fogyasztó kinevelésével méltó partnernek bizonyul. Nem vagyok pedagógus, ők erről sokkal többet tudnának mondani (itt kizárólag a pályát valóban hivatásának érző pedagógusokra gondolok). Csak az iskolai előadásaim során gyakran érzem

Orfűi madáretető és fészkelő pályamunkáinak egy része

© ENYEDI GÁBOR

Az orfűi madáretető és fészkelő fesztivál megnyitója 2006-ban

© ENYEDI GÁBOR

a „meghívtuk, előadta, letudtuk, vége van hálistennek” tanári megkönnyebbülést, s a pedagógus egyszerű kérdéseiből a teljes hozzáértés hiányát. Az egyetemek ontják az enyhén szólva is félig képzett diplomásokat (igen nagy tisztelet a kivételeknek), nyíltan árulják szolgáltatásukat a szakdolgozat- és diplomamunkagyártók, mi meg elszörnyülködünk, hogy kik tanítják majd a gyerekeinket. Talán már iskolába se adnánk, ha nem lenne tankötelezettség!

A válasz számomra mégis egyértelmű! Pénz és még minden egyéb más eszköz hiányában is versenyképesnek kell maradnunk, mert a társadalom többségének meggyőzése, támogatása nélkül a Nyugat sorsára jutunk. Hiába lesz 50 év múlva rend a fejekben (a szemetet talán majd helyben dolgozzuk fel), ha addigra már nem lesz mit védeni! Versenyt futunk az idővel, most már többet vitatkozunk arról, hogyan maradjon talpon a szervezetünk, mint hogyan védjük meg a gólyát! Az első már több pénzt visz el abból a kevésből, ami van, mint a másik!

Baranyában sok mindennel próbálkozunk a szemléletformálás terén.

Korábban már említettem a sumonyi táborok meghatározó szerepét, melyek remélhetőleg a jövőben is hasonló eredményeket hoznak. Az oktatási intézmények környezeti nevelési programjainak támogatása érdekében eddig 24 iskolával kötöttünk együttműködési szerződést, s további 20-25 intézménnyel szerződésen kívüli lazább kapcsolatot tartunk

fenn. Az iskolákhoz folyamatosan áramoltatjuk ismeretterjesztő, felvilágosító és propaganda anyagainkat. Kicsit nagyképpen természetvédelmi információs rendszernek hívjuk ezt a kapcsolati formát, de a megnevezés a lényegre pontosan tükrözi. A gyerekek elsősorban ezeken az információkon keresztül jutnak el hozzánk.

Hogyan kell madárodút készíteni? Bemutató kicsiknek és nagyoknak

© ENYEDI GÁBOR

Orfűi madáretető és fészekodú fesztivál pályamunkáinak egy része

© ENYEDI GÁBOR

Hasonló célokat szolgálnak a madarász sulik és a különböző akciók (madármegfigyelő nap, tematikus fajvédelmi napok stb.) is. E programok megszervezésében és lebonyolításában elsősorban pedagógus végzettségű tagtársainkra támaszkodunk, de segítők a tagságunk egyéb rétegeiből is vannak. Előadásokat nemcsak az oktatási intézményekben, hanem más közösségekben (pl. nyugdíjasklubok, helyi egyesületek stb.) is tartunk, gyakorlatilag mindenhol, ahova hívnak bennünket.

Oktatási eszköztárunk megfelelőnek mondható. Az ismeretterjesztést madárhangozó kazetták, CD-k, videokazetták segítik. Ezeket igény esetén ingyenesen bocsátjuk az érdeklődők rendelkezésére. Mintegy 6-7 ezer darabos diakészletünk van, amit az iskolai előadások során jól

tudunk hasznosítani. Ezeknek már csaknem felét számítógépen is tároljuk.

Külön kiemelném a természetvédelmi programokhoz automatikusan kapcsolódó propagandát. Tervbe vettük, hogy minden projekthez matrica, szórólap (tájékoztató füzet, leporelló) és plakát társuljon. Jelenleg a matricarzenálunk már teljesnek mondható, s néhány témához egyéb szóróanyagunk és plakátunk is van. Ezeket az anyagokat a programhoz szorosabban kötődő célcsoportok körében terjesztjük elsősorban, de természetesen az oktatási intézményekhez is juttatunk belőlük megfelelő mennyiséget.

A médiákkal való kapcsolatunk jónak mondható. Inkább az a baj, hogy nincs annyi időnk, hogy elegendő információval lássuk el őket, mert gyakorlati-

lag mindenre vevők, ha azt jól találjuk. A jövőben ezen is kívánunk változtatni a médialista összeállításával és a rendszeresebb tájékoztatással. A nagyobb ismertség elérését és eredményeink bemutatását szolgálja a készülőben lévő honlapunk is.

TAGSÁG

Csoportunk az egyesület legnagyobb létszámú vidéki tagszervezete. E sorok írásakor 888 tagunk van. A megyén kívüli tagjaink száma 90. Örvedetes, hogy a családi tagsági formát eddig 126 család választotta.

Meggyőződésünk, hogy szervezetünk csak akkor lehet igazán eredményes és elismert, ha abban a tagság jól érzi magát, átérzi a betervezett és végzett munka fontosságát. A tagok vélhetően ezért is létesítettek velünk tagsági viszonyt. Belépésükkel elkötelezték magukat egy olyan eszmerendszer mellett, amit fontosnak tartanak. Tartozni kívánnak valahova, s ezt meg kell becsülnünk. Ugyanakkor az önként vállalt munkájuk jelenti az egyesület munkájának egészét, amit viszont tudatosítani kell bennük. A jó közérzethez a tagságnak részt kell vennie a demokratikus döntéshozatalban, melyhez folyamatos tájékoztatásra van szükség. A tagsággal törődni és foglalkozni kell. Fontos, hogy visszacsatolást kapjanak saját munkájuk eredményeiről, mert azok ismeretében tudják értékelni saját szerepüket az eredmények értékelése során.

A fenti elvek alapján megvalósítottunk egy olyan tájékoztatói rendszert, ahol az aktív és passzív tagok egyaránt kellő információkat kapnak a csoport életéről és a programok eredményeiről. Az aktuális ügyek megbeszélésére, a vélemények ütköztetésére helyi levelezőlistát működtetünk. Ez is segíti a vezetőséget a közgyűlések közötti demokratikus döntések meghozatalában.

Pécsi irodánkban minden hétfőn fogadónapot tartunk, ahol nemcsak tagjainkat, hanem más érdeklődőket is szívesen fogadunk. Ekkor történik az ügyes-bajos dolgok és a pénzügyek intézése, s leggyakrabban a programok aktuális részleteit,

az azokba történő bekapcsolódási lehetőségeket is ilyenkor beszéljük meg.

KAPCSOLATOK

Munkánk során jó kapcsolatok kiépítésére törekszünk nemcsak a természet- és környezetvédelmi szakigazgatási szervekkel, hanem az önkormányzatokkal, az oktatási intézményekkel, a területek tulajdonosaival, kezelőivel és más civil szervezetekkel is. Folyamatos kapcsolatot tartunk a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóságával, a Dél-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőséggel, 40-50 oktatási intézménnyel, továbbá az üzleti szféra meghatározó szereplőivel (BIOKOMKft., E.ON DÉDÁSZ Zrt., Mecseki Erdészeti Zrt., PANNONPOWER HOLDING Zrt., Pécsi Vízmű Zrt.). Anyagi támogatóink köre is részben a felsoroltak közül kerül ki. Gyöngybagolyvédelmi programunk, s részben a denevérvédelmi programunk a római katolikus és református egyház támogatásával folyik. Munkánk során kisebb részben élvezük a termé-

szetvédelem iránt elkötelezett területtulajdonosok támogatását is.

A csoport programjait a Baranya Természeti Értékeiért Alapítvánnyal szoros együttműködésben valósítja meg. Az alapítvány a csoport legnagyobb anyagi támogatója, segítsége nélkül e cikkben foglaltak egy részét aligha írhatam volna le.

ÉS ITT A VÉG?!... (VÉGE)

A hivatalos politika térségünket már ökorégióknak nevezi, miközben Bükkösdre cementgyárat, a Drávára vízierőművet, a Tubesre lokátort szeretnének építeni. Ennyit ennek a komolyságról! Az „öko” előtagot már egy ideje minden gazdasági szereplő szívesen használja, annak pontos tartalmi ismerete nélkül. De az áru – lehet akár milyen silány – így könnyebben eladható, s a megtévesztett fogyasztó még boldog is, hogy ilyen címkével ellátott terméket vehet. Az persze már nem jut el a tudatáig, hogy az ólommentes benzinnel üzemelő járművek számára épített autópályák hány négyzetkilométer

területet vettek el a természettől, a holland vagy dán sajt májszólása hány hektár hazai legelőt tett fölöslegessé, s emiatt hány párral csökkent a gólyák száma. De létezik már a tudatos vásárló is, aki megnézi, hogy mi van a címke mögött!

Mi, baranyai madarászok, a nehézségek ellenére még mindig állunk a várán. Időnként úgy érzem, hogy a végvári vitézeknek könnyebb dolguk volt. Akkor kard karddal állt szemben, még ha időnként nagy is volt a túlerő. A túlerő most nem két, három vagy hatszoros, hanem százszoros és ezerszeres, melynek látán a pesszimista ember csak legyint, úgyszincs mit tenni.

Én nem vagyok pesszimista, soha sem voltam az. Kételyeim azonban vannak. A poharat már nem látom félig sem tele, sőt attól tartok, alig maradt benne valami, de valamennyien azon vagyunk, hogy ez a pohár egyszer mégiscsak tele legyen!

Bank László

www.baranyamadar.hu

Madármegfigyelő nap Pusztakisfálun

© SZEKERES TIBOR

Minden egy helyen, ami a sikeres megfigyeléshez kell!

- Több mint 100 féle minőségi keresőtáveső
- A legjobb spektívek, kezdőknek és profiknak
- Fényképek, digiscoping kiegészítők
- Masszív állványok
- Szaktanácsadás

*MME tagoknak rendkívüli akciók, kedvezmények.
Aktuális ajánlatunkról érdeklődjön telefonon, vagy személyesen!*

Mit tesz az MME a gyepek kíméletes és fenntartó használatáért?

II. rész: Párbeszéd a gyephasznosításban érintettek között

A Madártávlat előző számában beszámoltunk arról, hogy a Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálat partnereivel több mint hatszáz hektáron végez gyepfenntartó élőhelykezelést, LIFE-Nature projektje keretében. A 6 terület mintaként szolgál arra, hogy miképpen valósítható meg különböző tulajdonviszonyok és természeti adottságok között a természetbarát és egyben jövedelmező gyephasználat. A természetbarát gyepgazdálkodás tapasztalatai a mintaterületek mellett számos gazdálkodónál, nemzeti park igazgatóságánál, civil szervezetnél is gyűlnek. A TTSz fontosnak tartja, hogy a tapasztalatok megosztását és gyakorlati hasznosulásukat minél hatékonyabban segítse a több mint 1 millió hektár hazai gyep „kezelését” végző gazdálkodó és természetvédő között.

TERMSZETVEDELMI MŰHELYMUNKÁK

A tapasztalatcserét segítette az idén februárban szervezett műhelymunka is, ahol két tucat természetvédelmi szakember, kutató és gazdálkodó vitatta meg a kezelés legaktuálisabb kérdéseit. A találkozó eredménye a „Kezdeményezés a Természetvédelmi Kezelésekért” (KEZEL-TEKE) nevű program elindítása is. Ennek része a honlapunkon elérhető internetes fórum, a szakmai párbeszédsorozatok, gyakorlati bemutatók és egy gyepkezelési szakkönyv előkészítése, amelynek megjelenését a 2008-as év elejére tervezzük.

SAKMAKÖZI PÁRBESZÉD SEGÍTÉSE

Gyepeink fenntartható használatának (egyik) kerékkötője napjainkban, hogy a legelő állatok egyedszáma régóta nagyon alacsony a kívánatoshoz képest. Ebből következően a külterjesen tartott állatok számának növelése nem csak az állattenyésztő szervezeteknek, hanem a természetvédelmi szakmának is kiemelten fontos. „A párbeszéd elkezdődött” – adta hírül a Magyar Állattenyésztők Szövetségének lapja tavaly nyáron, az első találkozó után. 2007 júliusában immáron másodszor rendezett a TTSz az állattenyésztők és természetvédők közötti párbe-

széd és együttműködés segítését célzó fórumot. Megvitatásra került a kaszálás különböző módszereinek alkalmazhatósága természetvédelmi és gazdasági szempontokból. A téma aktualitását és a szakmaközi párbeszéd szükségességét mutatja a nagyszámú érdeklődő is: összesen 98 meghívott regisztráltatta magát. Találkoztak itt többek között az állattenyésztő szervezetek, a mezőgazdasági és természetvédelmi szakigazgatás döntéshozói (FVM, MVH, KvVM, MGSZH), a nemzeti park igazgatóságok és zöldhatóságok munkatársai, különböző egyetemek, kutatóintézetek, civil szervezetek, agrárkamarák képviselői, szakértők és tervezők, mezőgazdasági gépesítési szakemberek és magángazdálkodók.

A bevezető előadások után a közönség óriási érdeklődéssel követte nyomon a több mint két és fél óras, látványos terepi bemutatót. A vadriasztó láncsal felszerelt traktorok háromféle kaszátípussal, eltérő tarlómagassággal, madárbarát kizsorigató módszerrel, búvósávok meghagyásával vágták a rendeket. Majd kétféle rendkezelő, egy szénabegyűjtő rendfelszedő gép, végül a fóliatömlős silózó munkáját figyelhettük meg. A Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány részéről Viszló Levente bőséges információval látta el az egybegyűlteket. Részletesen elmagyarázta a

© EGYHÁZTY ÁGOSTON FELVÉTELEI

házukban biztosították a helyszínt, az ellátást, és a közeli réteken saját gépparkjukkal demonstrálták a természetkímélő kaszálás módszereit. Ezúton is köszönjük a lehetőséget, a szervezési együttműködést, a szakmai tartalmat és a tanulságos, színes terepi programot!

különböző gépek előnyeit és hátrányait, hatásukat az élővilágra, és a gazdálkodási-gazdaságossági szempontokról is szó esett. A vizsgált 8 évből ötször volt június közepe táján a réti és nádas élőhelyek madárfiókáinak kirepülési napja, így a madárvilág szempontjából sokat számít, ha a kaszálás későbbi időpontban (június vége, ill. július) történik. Az ennél későbbi kaszálás viszont a széna beltartalmi értékének fokozottabb csökkenése és a sarjadási készség romlása, így a téli és kora tavaszi búvóhely hiánya miatt általában kedvezőtlen. Ez alól kivételt képeznek a speciális igényű fajok (pl. haris), amelyek másodköltése augusztus végéig is elhúzódhat.

meg a tanulságokat és a lehetséges teendőket. Felmerültek az agrár-környezetgazdálkodási és állattenyésztési támogatási rendszer finomításának lehetőségei, a természetkímélő gyephasznosítás gyakorlati megvalósításának szakmai kérdései és a gyepgazdálkodás ágazati szintű elismerésének fontossága.

Az összejövetel társszervezője és házigazdája a Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány volt: a csákvári Dohányos-

A fórum alkalmából a Pro Vértes Természetvédelmi Közalapítvány megjelentette „A természetkímélő kaszálás gyakorlata” című füzetét, amelynek kiadásában támogatóként részt vett a TTSz is (leltölthető: www.grasshabit.hu). A füzet része a TTSz által készített poszter is, amely közérthető formában mutatja be gazdálkodók számára a természetbarát gyephasználat fő módszereit.

Természetvédelmi Tanácsadó Szolgálat

Gyurgyalagvédelem

Magyarországon

Hazánk egyik legszínompásabb madárfaja a gyurgyalag (*Merops apiaster*), amelyet Herman Ottó piripiónak nevezett *A madarak hasznáról és káráról* című művében. A faj további népies nevei: gyurgyóka, méhmadár, méhés, török fecske, földi rigó. Leginkább a fészkelőtelep közelében lévő fák, bokrok csúcsain, villanyoszlopon vagy vezetéken ülve látható, jellegzetes reptű, színes tollazatáról könnyen felismerhető madár. Hangja jellegzetes „gyurr-gyurr, prü-prü”.

Természetes vagy mesterséges lösz- és homokfalakban, kavicsbányákban, meredek folyópartokban költ, de megtelepedik homokos dűlőutak oldalfalában is. Május elején érkezik vissza afrikai telelőterületről. A párok ekkor kezdik meg az alkalmas partfalban a költőüregek kiásását, amelyek hossza a 150–200 cm-t is elérheti. Fészkelja június közepére teljes (5–8 tojás), ettől számolva 7 hétre kirepülnek a fiókák is. A fiókaetetés időszaka júniustól augusztus elejéig tart. Szeptember elején kisebb-nagyobb vonuló csapatai országszerte megfigyelhetők.

A gyurgyalag rendkívül ügyesen repülő madár, táplálékát villámgyors fordulatokkal kapja el, ami leginkább repülő hártványászárnyúakból (méhek és darazsak), szitakötők, lepkékből és különféle bogárfajokból áll.

Költőterülete a Pireneusi-félszigettől az Urál hegységig, illetve Kis-Ázsiától Közép-Ázsián át a Kasmírig terjed. Telelőterülete Kelet- és Dél-Afrikában, többnyire az Egyenlítőnél délre eső terü-

leteken, illetve a Kongó-medencében található.

HAZAI KÖLTŐÁLLOMÁNYÁNAK HELYZETE, VÉDELMI MEGÍTÉLÉSE

A gyurgyalag 1954 óta védett, 1982 óta fokozottan védett faj, természetvédelmi értéke 100 000 forint; jelenleg szerepel a Berni és a Bonni Egyezmény II. függelékében is.

Az 1970-es évektől fogva a faj állománya lassú gyarapodást mutatott, majd csökkenni kezdett hazánkban, az utóbbi néhány évben pedig stabilizálódott, vagy kissé növekedett. A veszélyforrások közül elsősorban az illegális homokbányák fészkelési időben történő művelése, a vegyszeres növényvédelem, az élőhelyek átalakulása, a táplálékhiány csökkenése, a szándékos emberi károkozás és a vadászat voltak a legmeghatározóbbak.

Megfigyelni és megörökíteni

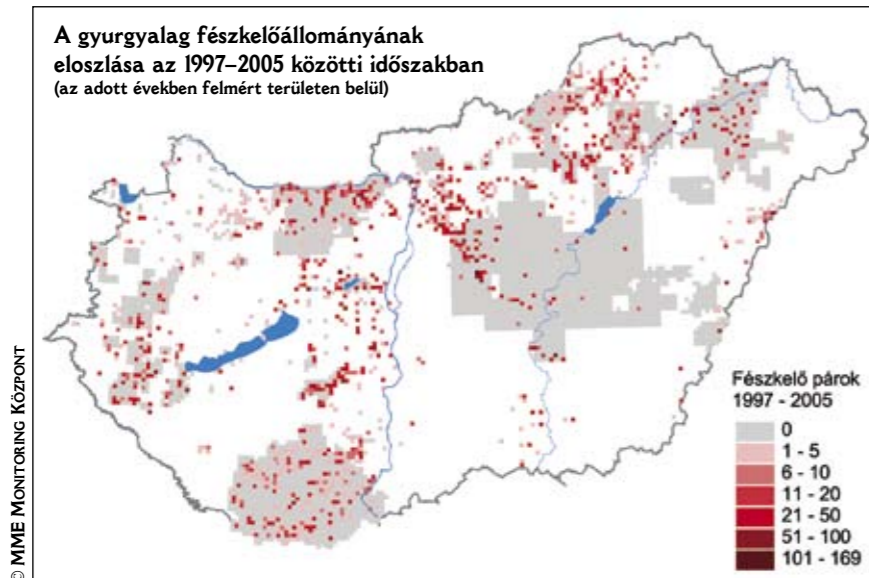
Egyszerű. Gyors. Pontos.

Üdvözljük a digiszkóping világában! Másokkal is megosztható, egyedülálló élmények részese lehet. A Swarovski Optik Digitális Kamera Bázisa a digitális fényképezőgépet közvetlenül a teleszkóp okulárjához rögzíti – a teleszkóp lesz az objektív. Saját fényképezőgépével örökíthet meg nagy távolságról is elképesztően részletgazdag képeket. A megfigyelési- és fényképezési mód közötti gyors váltás egészen egyszerű, az objektum folyamatosan a látómezőben marad.

SWAROVSKI
OPTIK

A gyurgyalag fészkelőállományának eloszlása az 1997–2005 közötti időszakban
(az adott években felmért területen belül)

© MME MONITORING KÖZPONT

A méhészek a méhek ellenségének, kártévőjének tartották.

Manapság a legnagyobb veszélyforrás a madarak fészkelőtelepeinek megszüntése (például az ipari parkok, lakóparkok kialakítása által), a partfalak fészkelésre alkalmatlanná tétele, az illegális bányászat költési időszakban, a falak benövényesedése, erodálása, de ide sorolható a terepmotorozás megjelenése is.

Magyarországon a teljes fészkelőállománya becsléseink szerint 20 000–30 000 párra tehető.

10 ÉV A GYURGYALAGOK VÉDELMEBEN

A nyolcvanas-kilencvenes években tapasztalt állománycsökkenés okainak feltárására, és a folyamat megállítására indította el az MME helyi csoportjaival és más természetvédelmi szervezetekkel együttműködve 1997-ben az Országos Gyurgyalagvédelmi Programot, amely az RTM (Ritka és Telepesen fészkelő madarak Monitoringja) programhoz szintén kapcsolódik.

A védelmi program célja a hazai költő populáció nagyságának és eloszlásának megismerése, a madarak és költőtelepeiket veszélyeztető tényezők feltárása, következőképpen a fészkelőtelepek feltérképezése, a szakszerű adatgyűjtés és -feldolgozás, valamint nem utolsósorban a természetvédelmi szemléletformálás.

A program keretében a tájékoztatáson kívül konkrét fészkelőhely-védelmi munkák is zajlanak. Az MME helyi szerveze-

A gyurgyalagok általában meredek falakban költenek

E színpompás madárfaj olykor domboldalokban is fészkel

© DEZSŐ TIBOR

© BAGDI ANTAL

teinek munkatársai és önkéntesei minden évben már a madarak megérkezése előtt elkezdi az ismert vagy újonnan feltérképezett falak ellenőrzését. Ahol szükséges, frissítik a falakat, ami gyakorlatilag abból áll, hogy munkagéppel (vagy kisebb partfalak esetében kézi erővel) függőlegessé teszik azokat, illetve a benövényesedett részekről megtisztítják a költésre átmenetileg alkalmatlanná vált felületeket.

A gyurgyalag ritkán fészkel emberek által lakott területen, szemben az ismeretebb partifecsckével, amely akár a lakóépületek frissen ásott alapjaiba, emberi tevékenységhez közel (attól akár néhány

A gyurgyalagvédelmi programban eddig részt vevő kollégáink:

Agócs Péter, Antli István, Asztalos E., Bagdi Antal, Ballabás Gábor, Bank László és társai, Bartha Csaba és társai, Barta Zolt, Batty Gellért, Beke István, Benei Béla, Bogya Dávid, Bodor Ádám, Boldogh Sándor, Bukor Zoltán, Cserháti Mátyás, Csonka István, Csonka Péter, Czikora János, Dani K., Darázi Zolt és társai, Debreceni János, Dezső Tibor, Drexler Szilárd, Elekes Péter, Erdődy Kornél, Farkas Roland, Fazekas Anna, Fenyvesi László, Firmánszky Gábor, Fitala Csaba, Fitos Eleonóra, Görög Zoltán, Grecs Anita, Gruber Ágnes, Gyurácz József, Hamvas Gabriella, Habarics Béla, Hadarics Tibor, Hartwig Adrián, Hegedűs Dániel, Horváth Gábor, Horváth István, Huber Attila, Jacsó Krisztián, Járvás András, Juhász Tibor, Jusztin Balázs, Kabai Gábor, Katona Mihály, Kazi Tibor, Kazsu Attila, Kelemen Tibor, Kertész Krisztina, Kis Ernő, Kiss János, Kiss József, Kleszó András, Korpás Attila, Kovács Andor, ifj. Kovács Sándor és társai, Kovács Dávid, Kovács László, Krúg Tibor, Lapos János, Láposi Attila, Lennér József, Listres Anna, Mazsu István, Meizner Tibor, Mille János és társai, Mihalik Imre, Molnár Csanád, Molnár István Lotár, Molnár Kadocsa, Molnár Richárd, Molnár Zoltán, Monoki Ákos, Nagy Csaba, Nagy Csabáné, Nagy Gyula, Nagy Károly, Nagy Krisztián, Nagy Lajos, Nagy László, Nagy Sándor, Nagy Tamás, Nagy Zolt, Nagyné Uhrin Henriett, Németh Attila, Németh Attila, Nyemcsék József, Oravecz György, Osztopányi Judit, Osztermayer Gábor, Osir Cirill Martin, Papp László, Papp Sándor, Pándi Teréz, Péli Réka, Petroszki György Attila, Pintér András, Pintér Lajos, Pintér Zolt, Pócsi Ágnes, Pongrácz Ádám, Prommer Mátyás, Ragats Zsófia, Rausz Rita, Riezing Norbert, Rottenhoffer István, Rúza János, Saléti György, Sali István, Seres Nándor, Selmeczi Kovács Ádám, Siklósi Máté, Sipos Roland, Steszko Ferenc, Somoskői Péter, Szabó Andrea, Szabó Attila, Szabó Balázs, Szabó D. Zoltán, Szabó Tibor, Szakál László, Szanda István, Székely Balázs, Szekeres Péter, Szele Ernő, Szénási Valentin, Szentgyörgyi Péter., Szentmihályi Gábor, Szép Tibor, Szilágyi Attila, Takács Szabolcs, Tarján Barna, Tóth Judit, Tóth Krisztina, Trunzel László, Urbán László, Urbán Sándor, Váci Ábel, Ványi Róbert, Varga László, Varga Péter, Vasas András, Virók Viktor, Weszelinó Ottó

© NAGY KÁROLY

A gyurgyalagoknak – szakmai felügyelet mellett – segíthetnek is a gépek

tíz méterre) is fészkelhet, ha megfelelő minőségű falat talál magának. Mivel a gyurgyalag igen látványos, színpompás madár, akik megismerik, általában hamar meg is kedvelik, és szeretnék még többet megtudni róla. Többször előfordult az elmúlt években, hogy a kert végében található kis partfalban vagy kubikgödörben megtelepedett, a közelben élők pedig előszeretettel figyelték költési szokásait, hogy a továbbiakban is megfelelő teret nyújtsanak a gyurgyalagnak.

Az évről évre gyűjtött felmérési eredmények Fészkelőtelep-adatlapon, UTM-térképek és más térinformatikai program támogatásával kerülnek be az MME Monitoring Központjába, ahol az országos adatbázisban kerülnek feldolgozásra. Az eredmények alapján az állományok nagyságának, a költőhelyek általános állapotának, pontos helyének, és a főbb veszélyeztető tényezőknek meghatározására kerül sor. Ugyanakkor képet alkothatunk a felmérő és védelmi munka eredményességéről, a felmért terület nagyságáról, a programban részt vevők számára.

Eddigi eredményeink alapján a faj legnagyobb hazai állományai Baranya, Tolna, Zala, Komárom-Esztergom, Pest, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található.

EGYÜTT A PARTIFECSKÉVEL

A gyurgyalagvédelmi program keretében a partifecske (*Riparia riparia*)

fészkelőállományának védelme, feltérképezése párhuzamosan folyik. Bár a partifecsckével külön MME-program foglalkozik, de szoros együttműködés jellemzi munkákat a két faj tekintetében, hiszen költőhelyük jellege megegyezik. A programban jelenleg 20 MME csoport, ugyanennyi helyi koordinátor és mintegy 250-300 fő vesz részt. Az ország 14 megyéjében foglalkoznak a gyurgyalag védelmével, felméréssel, így nagyobb rálatás nyílik a veszélyeztető tényezőkre, és könnyebb lépéseket tennünk a problémák megoldására.

Az Országos Gyurgyalagvédelmi Programba bárki bekapcsolódhat, szívesen látunk mindenkit, aki részt vállal a felmérésekben, a védelmi munkálatokban vagy akár csak érdeklő tevékenységünk. A fajjal kapcsolatos minden információt köszönettel fogadunk!

A felmérésekhez szükséges adatlap letölthető a Monitoring Központ honlapjáról (www.mme-monitoring.hu), vagy kérésre postai úton is megküldjük.

Ezúton is köszönjük kollégáink áldozatos munkáját, kitartását, mindenkinek, akik valamilyen formában segítettek, támogatták a programot!

Fő támogatóink a KÖM ill. KvVM pályázati keretei: KKA, KAC ill. KÖVICE.

Bagdi Antal

© BAGDI ANTAL

Élet a Ráckevei-Dunánál

Szigetszentmártonnal átellenesen, szinte pontosan a 25. folyamkilométert jelző táblával szemben ülök a Ráckevei-Dunág partján, mint József Attila egykor a rakodópart alsó kövén, és nézem a természet tavaszi ébredését. Korszakunk jellemzője, hogy hajlamosak vagyunk sok egyéb fontos elfoglaltságra hivatkozva elszalasztani dolgokat – én is egy hasonlóan gyenge indok miatt utoljára novemberben ültem ugyanitt. Élénken él a kép: a természet tiritarka bohócruhájában illegette magát, az idillhez útjának még első harmadában járó Nap szolgáltatott megfelelő világítást, fényét a folyóra ráfekvő pára tompította. Akácok és nyírek integettek a távozó félben lévő ős után, még gyözködve őt a maradásról. A fűzfák, talán fiatalságukat siratva, bánatosan lógatták sárga

hajukat a vízre, ám a fenyők, mint egy díszőrség tagjai, csak álltak mereven zöld egyenruhájukban; tudták, hogy a tél vagy így, vagy úgy, de eljön rövidesen, és nekik akkor is posztolniuk kell majd. Azonban elmúltak a téli hónapok, amelyek olyan enyhék voltak, hogy akár hosszú ősznek is mondhatnánk, és már itt a jótékony és vidám kikelet. A szél is tréfás kedvében van, bele-belekap a napsütés láttán könnyen öltözött ember ruházatába. Ahogy így elmélkedem, utat találnak tudatomhoz a tavaly nyári emlékek is: a hajnalok, amikor úgy érzem magam, mint valószínűleg Tutajos a zalai berekben. A hajnalok, amik csak a korán kelőknek mutatják meg magukat. A hajnalok, amikor a láthatár peremére támaszkodó, izzó tűzlabda még csak enyhe narancsszín foltot fröccsent

a parti nádasra. Északról a Kvassay-, délről a Tassi-zsilip közé bezárt vízfelület, mint tükröző üveglap oly törékeny, szinte félek a csónakba lépni. Halálos vétek ilyenkor a csónakmotort elindítani; evezőért nyúlok. Szinte szégyellem azt is, ahogy a lapát a vízbe merül – legszívesebben egy hangot sem adnék ki, nehogy kiderüljön, csak álom az egész, mely szemvillanásnyi idő alatt megszűnhet. De marad a táj, minden valóságos és kézzelfogható és érzem ennek a része vagyok én is. A túlparti nádashoz érek. A búbos vöcsök fiaival a víz alá bukik, és csak a biztonságosnak ítélt távolságon túl merészkednek elő. A szárcsák bátrabbak: csónakomtól alig egy-két méterre rakosgatják jobbról-balra, balról jobbra a vízinövényeket, úgy, mint akik rendszereznek: „ez a falat a finom,

ez még finomabb”. Némelyikük időről időre, valamitől megriadva, bemutatja: a vízén járás nem nagy tudomány. A békalencse között vízisikló közelít számunkra ismeretlen célja felé. Valami megmozdul a nádas aljában: egy törpegém lépked nádszárlól nádszálra, s ahogy észrevesz, bölömbika módjára megmerevedik. Én is megállok és mozdulatlanul figyelem, alig néhány méterről. Ijedtsége hamar múlik, az éhség most erősebb jeleket ad. Lassú, de nem megkérdőjelezhető sodra van a víznek; távolodom a gémtől. A nádas és a part között szinte folyamatos nádirigó-forgalom van. Bütyköshattyú-család közeledik. Képtelenül meghajlított nyakkal szedegetnek a víz színéről. A hímek és a tojót négy fiatal követi jól nevelten, szabályos egyenes sorban. Tollazatuk még pelyhes, piszkos szürke. Ám a másik irányból is feltűnik egy hím. Csodálatos vízibalett kezdődik: a család-fő és a betolakodó olimpiai aranyat érő szinkronúszással mérik össze tudományukat. Ebben a számban döntetlen lett az eredmény. Küzdősporra váltanak:

© DOMBÓ SZABOLCS FELVÉTELEI

összecsapnak! Próbálják egymást a víz alá nyomni, tépik egymás tollát, körülöttük a víz olyan, mintha egy kiszakadt dunyhát ráztak volna fel. Ez már sok a betolakodónak, menekülőre fogja a

dolgot. A másik hím kergeti, eltűnnek a nádasban. Még néhány percig hallani, ahogy a nád sűrűjében elintézik a vitát. Lassan visszaáll az eredeti békés állapot, a csatazaj elül, az apa visszatér családjához. Szemem sarkában egy villanást látok: mint egy kilótt türkiz nyílvesző, a jégmadár csupán néhány centire a víz színe felett tart valahonnan valahová, miközben sípoló hangot hallat.

A távolból a Csepel-szigeten futó HÉV hangját hozza a szél; ez húz vissza a gépekkel, pénzzel, és önzéssel működtetett valóságba. És ilyenkor mindig felmerül a demagóg kérdés: kell-e ide az ember, a magát intelligensnek és mindenhatónak tartó lény? És ilyenkor mindig meggyőzőm magam: igen kell. Különben én sem lennék, és nem élhetném át ezt az óriás csodát újra meg újra, amit az Élet jelent.

Dombó Szabolcs

www.domboszabolcs.hu

Tanulmányúton A KIRÁLYI madarászoknál

A 100 éves Angol Királyi Madártani Társaság (RSPB) évi 27 milliárd (!) forintnyi bevétele elsősorban adományokból tevődik össze. A több mint egymillió tagból évente 150 000 morzsolódik le, ezért a területi irodákban dolgozó, ezernél több munkatárs egyik legfontosabb feladata legalább ennyi új tag toborzása. Tapasztalataikat képzéseken osztják meg a nemzetközi madártani szervezet munkatársaival, egy ilyenem vehetem részt idén nyáron svéd, finn, belga, lengyel és szlovák BirdLife-partnerekkel együtt Észak-Angliában.

MEGSZÓLÍTANI A NEM SZAKEMBEREKET!

Az RSPB néhány éve *Aren't Birds Brilliant!* (ABB) néven új programsorozatot indított azzal a céllal, hogy még a városokban is megtalálható madarak bemutatásával megszólítsák a laikus lakosságot, így toborozva új tagokat és támogatókat. Ez akkor lehet sikeres, ha eközben figyelembe vesszük a velük folytatandó kommunikáció sajátosságait: a mindennapi élet helyszínein (utcákon, tereken stb.) kell megszólítani őket, a bemutatáshoz jó minőségű technikát kell használni, a madarak életéről szóló érdekességeket pedig közérthető nyelven kell elmesélni a nagyközönségnek.

Az ABB-pontokon az alapelv ugyanaz: kell valamilyen madaras látványosság (fészek, odú, etető stb.) és legalább egy állványos teleszkóp. Kellenek önkéntesek, akik egy hivatásos szakember támogatásával megmutatják a járőrelőknek a természet körülöttük zajló apró csodáit, és beszélgetnek a gyakorta csak percekre megálló emberekkel. Kell látogatókönyv is, amit az érdeklődők aláírhatnak, így bővítve az RSPB név- és címlistáját, amelyre elküldhetők a

Sok ABB-ponton a látogatók is irányíthatják a megfigyelőeszközöket

Az RSPB egyik önkéntese munka közben a Yorkshire Dale Nemzeti Parkban

hír- és adománygyűjtő kampánylevelek. Végezetül minden helyszínen be lehet lépni az RSPB-be.

Az ABB-program 2006-ban 47 helyszínen 446 000 résztvevőt vonzott. Közülük 55 000 töltötte ki a látogatókönyvet, és 2100 lépett be az RSPB-be; a jelvényeladásból és a vörösbegyes adománygyűjtő ládák révén pedig majdnem 33 millió forintnak megfelelő összeg folyt be.

Kontyos réce

Halcsontfarkú réce (betelepített faj)

AHOL VÍZ VAN, OTT LÁTNIVALÓ IS AKAD!

Látogatásunk hat napja alatt öt ABB-pontot látogattunk meg. Az RSPB 200-nál több saját kezelésű védett területe közül sok a vizes élőhelyeken található. Közéjük tartozik az egyik legújyszerűbb, a visszavadtított iparterület: Old Moor. A térség alatt lévő bányák hatalmas talajhorpadásokat létrehozva beszakadtak, ezekben tavakat, köztük nádas, bokros területeket alakított ki a Társaság. A megtelepedő vízimadarak látványára sokrétű látogató- és oktatóközpont építettek ki bolttal, étteremmel, madárfigyelő leshelyekkel. Az Ousse folyó partján létesült Blackstoft Sands, valamint Carsington Water, egy multinacionális ivóvíz-szolgáltató tulajdonában lévő, a világ második legnagyobb, évi 25 millió

A kanadai lúd az egész szigetországon (a városokban is) gyakori

Halászó lummák...

... és csüllök Bridlingtonnál

Halászból visszatérő szulák

látogatót vonzó vízi szabadidő központja hasonló élményeket kínál. A lagúnák és tavak partján épült, általában fűthető, monitorokkal és távirányítású kamerákkal is felszerelt lesemből számos madárfaj figyelhető meg a zavarásuk nélkül. A Bridlington-i tengerimadaras ABB egy 250 férőhelyes kishajó, a Yorkshire Bell fedélzetén működik; ezzel lehet megközelíteni a parti sziklákon költő, mintegy 100 000 párból álló tengerimadar-kolóniát. Az RSPB idegenvezetői hangosbeszélőn és az utasok között járva hívják fel a látogatók figyelmét az aktuálisan látható érdekességekre.

VÁNDORSÓLYOM IGY IS, ÚGY IS

Magyarországon a veszélyeztetett madarak élőhelyére nem szokás tömegprogramot szervezni. Amint azt az angol kollégák bizonyították, ez alól – speciális esetekben – lehet kivételt tenni. A Yorkshire Dale Nemzeti Park kőkerítéstől szabdalt, világvégi hangulatot árasztó kopár vidékére évente ezrek látogatnak el, hogy megfigyeljék a Malham-szikla vándorsólymait, amelyek az emberektől nem zavartatva magukat költenek, vadásznak, etetik és tanítják repülni a fiókáikat. A vad középhegységi tájról Manchester központjába, a felhőkarcoló között élő vándorsólymokat bemutató ABB-pontra mentünk, ahol a közelben költő, az erkélyeken és feliratokon pihenő vándorsólymokat az RSPB önkéntesei az utcák emberének mutat-
ták meg.

TANULSÁGOK AZ MME SZÁMÁRA

Akár mennyire hihetetlen, de napjaink RSPB-je néhány évtizede az MME-hez hasonló méretű és jellegű, hasonló gondokkal küzdő szervezet volt. Az 1960-as években a Királyi Madártani Társaság egyesületünkhöz hasonlóan a madárszok szűk szakmai rétegét tekintette célcsoportjának. Az erőforrások, a kommunikáció és a programok ezt a professzionális jelleget támogatták és közvetítették, így a lakosság laikus többsége távol maradt a Társaságtól. Az RSPB, felismerve, hogy a természetvédelem-

az RSPB nem vesz részt a Nemzetközi Madármegfigyelő Napok-on, mert úgy vélik, tegyük hozzá, jogosan, hogy ez a szakértő madármegfigyelők programja, s mint ilyen, nem vonzó a laikus közönségnek. Ennek a hozzáállásnak köszönhetően negyven év alatt egymillióval (!) növelték a tagságukat, és a laikus támogatóktól kapott pénzügyi támogatásnak köszönhetően ma sokkal több és nagyobb léptékű természetvédelmi munkát tudnak végezni.

Úgy vélem, hogy pályázati források megszűnésével a finanszírozatlanság határára került MME számára is

Lummák a bridlingtoni fészeksziklán

hez anyagi támogatásra van szükség, négy évtizede stratégiai döntést hozott, és a laikus lakosságot jelölte meg új célcsoportként. Odafigyeltek az emberek programokkal történő megszólítására, élményekkel történő kiszolgálására, a célzott kommunikációra. Ez utóbbinak egyik érdekes vonatkozása, hogy

csak valami nagyon hasonló út járható. Szerencsére ezt a munkát nem kell a nulláról kezdenünk, hiszen a Tatai Vadlúd Sokadalom vagy a Fülemülék Éjszakája rendezvények kapcsán hasznosítható tapasztalatokra tettünk szert.

Orbán Zoltán

Vándorsólyom-megfigyelőpont Manchester belvárosában

Megmenekült egy parlagi sas

Sokunk számára a sasok a levegő királyai, csodálattal adózunk a szárnyas vadászok előtt, gyorsaságuk, pontosságuk lenyűgöz bennünket. Ezek a madarak azonban egyes zsákmányejtők számára konkurenciát jelenthetnek. Van, aki ezzel magyarázza azokat a mérgezéseket, amelyek több parlagi sas és rétisas pusztulásához vezettek az elmúlt néhány hónapban, de máig nem tudjuk, kik és miért okozták akár szándékosan, akár ostobaságból, vagy a körütekintés és átgondolt gazdálkodás hiánya miatt vesztüket. Azt azonban tudjuk, hogy a 2007 márciusában megtalált madarakkal már 25-re emelkedett az egy éven belül megmérgezett (fokozottan védett...) sasok száma. Ennyiről szereztek tudomást, ennyi elpusztult madár tetemét találták meg természetvédők, vadászok, gazdálkodók, kirándulók. Ez a szám azért különösen riasztó, mert a 25 mérgezéses eset több, mint az összes ismert korábbi eset 1998 óta. Nem kell szakembernek lenni ahhoz, hogy megállapítsuk: ha a mérgezések folytatódnak, kritikus állapotba sodorhatják a világviszonylatban is jelentős hazai parlagis- és rétisas-állományt. A korábbi mérgezéseket minden esetben bizonyítottan növényvédő szerek okozták, amelyeket legtöbbször szándékosan helyeztek ki ragadozók irtására. Az egy éven belül megmérgezett 25 sas természetvédelmi eszmei értéke 25 millió forint. Az ismert esetek mellett számos további védett állat is áldozatul esett a mérgezéseknek, és biztosan kijelenthetjük, hogy a felderített esetek csak kis részét képezik a valódi pusztításnak. Így a közelmúltban elharapózott mérgezések az elmúlt évtized egyik leg súlyosabb természetvédelmi károkozásának számítanak Magyarországon. Ez év februárjában a Nagykunságban egy karbofurán hatóanyagú növényvédő szerrel megmérgezett parlagi sast talált

meg Kovács András vadőr, solymász, az MME parlagis- és természetvédelmi programjának aktivistája – szerencsére a mérgezés után nem sokkal –, és mivel a gyors orvosi segítség is megérkezett, jó eséllyel indulhatott a madár gyógyulásnak. A kezelést a hortobágyi Madárkórház állatorvosa, Déri János végezte. A madár hamar megkapta az ellenszert, kapott infúziót, szőlőcukrot, B-vitamint. Ezután a lábadozóba került, ahol egy beépített megfigyelőrendszeren keresztül folyamatosan figyelemmel kísérhették az állapotát. Másnap reggelre jobban lett: felállt, felült a műfüves ülőkéjére. Így lassan, de javulásnak indult, a szárnyait lógatta, majd amint már kicsit nagyobb aktivitást mutatott, egy nagyobb körterembe, azután a számára kiürített röpdébe került. Itt már a majd két méter magasan lévő ülőfán pihent. A gyógyulás során fordulópontot jelentett, és nagy feladat elé állította a kórház dolgozóit az élő állattal etetés. A kényszerű fogásban a madarakat igyekeznek a természetes táplálékukhoz legközelebb álló eleséggel etetni, de a ragadozóknak a szabadon engedés előtt el kell jutniuk újra az önálló vadászati. Ha sikerül zsákmányt ejteniük, akkor szinte már biztos a szabadon engedés, hiszen azt jelenti, a madár el tudja látni magát. Először élő tengerimalacot kapott, ami leginkább hasonlít természetes táplálékaihoz, viszont egy kicsit lomhább annál, így egy gyengébb madár is könnyebben elejtheti. Néhány nap után elfogyasztotta a kihelyezett tengerimalacokat, így következhetett a nyúl (házi tenyésztésű, mivel ezt sokkal könnyebb beszerezni). A nyulakat már hamarabb elejtette, vagyis kezdett belejönni a vadászatra. Mivel a repülése során sem lehetett semmi rendelleneset

tapasztalni, következhetett a szabadon engedés. Erre március 28-án került sor a Magyar Madártani Egyesület, az FVM és KvVM képviselőinek jelenlétében. A sas lábára számozott színes gyűrű került, majd Kocsner Tibor országos főállatorvos-helyettes engedte vissza a természetbe. A parlagi sas az elengedés után még sokáig körözött a szabadon engedők fölött, élvezve a szabadságot, és talán ezzel köszönve meg az ápolását.

Az elengedés pillanataiban

© KONYHÁS ISTVÁN

Az ismert adatok szerint hazánkban 150 pár rétisas és 81 pár parlagi sas költ, utóbbi az EU-ban élő populáció kétharmadát adja. A sasfajok magyarországi védelmét 1980 óta koordinálja a Magyar Madártani Egyesület. A parlagis- és természetvédelmi programot hazai és uniós forrásokból finanszírozták, azonban ezek a források szűkülnek, így a megelőzés mellett a források előteremtése is komoly feladat elé állítja a természetvédőket.

Konyhás István

ESEMÉNYNAPTÁR

Nemzetközi Autómentes Nap

Időpont: 2007. szeptember 22. (szombat)
Budapesten, a forgalom elől lezárt Andrassy úton, a „civil utcában” az MME játékokkal, tanácsadással várja az érdeklődőket. A rendezvényen az MME mobil boltjának kínálatából is válogathatnak.

Európai Madármegfigyelő Napok

Időpont: 2007. október 6–7. (szombat–vasárnap)
Tavasszal és ősszel vonuló madarak milliói utazzák be a Földet. Ez a határokat, kontinenseket átívelő természeti jelenség bioszféránk egyik leglátványosabb eseménye. Legyen Ön is részese az élménynek, és figyelje meg a vonuló madarakat az *Európai Madármegfigyelő Napok* rendezvényein!
Az akciót Magyarországon a BirdLife International hazai tagszervezete, a Magyar Madártani Egyesület (MME) szervezi. Az ország minden megyéjében és Budapesten is madarász „idegenvezetők” várják madármegfigyelő kirándulásokra az érdeklődőket.

Tatai Vadlúd Sokadalom

Helyszín: Tata, Öreg-tó
Időpont: 2007. november 24. (szombat)
Szürkület, közeledő madárzsivaj, surranó szárnycsapások. Idén se maradjon ki az élményből, legyen tanúja a varázslatos természeti jelenségnek, amint naplemente előtt vadludak ezrei húznak el a vár felett, és szállnak le az Öreg-tó vizére megpihenni.
A program résztvevői a rendezvényen az MME mobil boltjának kínálatából is válogathatnak.

Az MME idej kiemelt programjairól bővebben olvashat az egyesület honlapján (www.mme.hu), valamint az MME Közösségszolgálatától is kérhet felvilágosítást.

MEGALKULT AZ MME ÚJ HELYI CSOPORTJA

Az idei küldöttközgyűlésen immár hivatalosan is létrejött az Egyesület legfiatalabb, 39-es számú Helyi Csoportja. Csoportunk néhány éves előkészítést követően alakult meg a Pest megye keleti felében elterülő Tápió-vidéken. A Tápió-vidék 20 települést foglal magában, és földrajzi, történelmi, közgazdasági szempontból egyaránt egységes egészként kezelhető. Így az önálló csoport létrehozása indokolt volt területünkön. A csoportot létrehozó aktivisták az elmúlt néhány évben egyre több látványos akciót szerveztek, így ezeknek a tevékenységeknek szervezett formába öntése egyre sürgetőbb feladattá vált. Tevékenységünket szoros együttműködésben végezzük a kistérség más meghatározó civil és állami természetvédelmi szervezeteivel.

Következő feladatunk a Csoport működési területén élő tagok megkeresése, majd egy Csoportgyűlésen a tevékenységünk részletes bemutatása, az érdeklődők bevonása akcióinkba. Ezúton is szeretnénk megköszönni az MME tagjainak és munkatársainak az elmúlt években nyújtott segítségét, a létrejöttünket segítő Helyi Csoportok támogatását, valamint azoknak a szervezeteknek a munkáját, amelyek a korábbi években lefektették az alapjait a Tápió-vidéki természetvédelemnek. A Helyi Csoport életéről, tevékenységéről és eredményeiről a jövőben részletes bemutatást közlünk a *Madártávlát* hasábjain is.

GÖLYAVÉDELMI KIÁLLÍTÁS

A CICONIA HUNGARICA gölya- és természetvédelmi oktatási program keretében az MME Gömör-Tornai Helyi Csoportja és az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság egy 10 tablóból álló kiállítási anyagot készített. A Ciconia Liechtenstein, a Sonnenwiese Stiftung (Vaduz) és az ILLF (The International Lottery in Liechtenstein Foundation) támogatásának köszönhetően, a kiállítás A/3 méretű kartonra nyomtatott változatát 30 iskolának díjmentesen meg tudjuk küldeni. Várjuk az iskolák jelentkezését!
További információ: Boldogh Sándor (Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, 3758 Jósvafő, Tengerszem oldal I., e-mail: sandorboldogh@yahoo.com)

VONULÁS

A migráció természetesen előfordul a madarak között, és az időjárás változásait követve a különböző régiók között mozognak. A migráció során a madarak sok nehézséggel kell szembe nézzenek, például a táplálék hiányával, a víz hiányával, a predátorokkal és az emberrel szembeni veszélyekkel. A migráció során a madarak sok nehézséggel kell szembe nézzenek, például a táplálék hiányával, a víz hiányával, a predátorokkal és az emberrel szembeni veszélyekkel.

Ezt kínó Csermely

TUDJA-E, HOGY MIT KÉPTEL, HA SZÜRÖS GÖLYÖK TALÁL?

A GÖLYÖK, HOGY A SZÜRÖS TALAJRA ARADTAK JUTSZA EL A MADÁRVÉDELMI SZEMPONTOK ÉRTÉK BUDAPEST, KÉRDŐ ÉS VÁLASZOK TÁBLÁK ÉS FELVÉTELEK. A KÖZPONTI TÁBLÁKAT FOLGALMAZÓK ÉS KÉRDŐKÉRT JÁRUL, HOGY MEGTÁROSSA MEG A MEGTÁROSSÁG.

Sárga rókgomba

– a 2007-es év gombája Magyarországon

A sárga rókgomba (*Cantharellus cibarius* Fr., 1821) a rókgombák családjának (Cantharellaceae) legismertebb képviselője (egyéb népies nevei nyúlca, csirkegomba). Nemzetiségében valamennyi faj ehető, de ő a legízletesebb, legkeresettebb gombafaj. Míg a korábbi évtizedekben tömegesen termő gomba volt, addig az utóbbi években Európa-szerte egyre inkább visszaszorult, s ma már kevesebbet találhatunk belőle.

© TURCSÁNYI GÁBOR FELVÉTELEI

Feltűnő tulajdonsága az egységesen tojássárga, tölcsér formájú termőtest, amelynek alsó részén hasonló színű ráncok, erek találhatók. Kalapja 3–15 cm átmérőjű, matt, száraz. Kezdetben domború, majd ellaposodik, kissé tölcséressé válik. Széle eleinte valamelyest begöngyölt, majd fodros–hullámos lesz. A kalap alsó részén található termőrétege ráncos, eres, sárga színű, a tönkre hosszan lefutó. A ráncok gyakran villásan elágazók. A tönk 3–8 cm hosszú, 1–2 cm széles, lefelé elvékonyodó, zömök, tömör húsú.

Húsa belül fehérsárga, kívül sárgás. A hús állaga vaskos, masszív. Kellemes kajszibarack illatú. Íze nyersen kissé csípős, borsszerű.

Savanyú talajú lomb- és fenyőerdőkben, mindenekelőtt luc, bükk és tölgy alatt terem. Mohapárnákban vagy avaron sokszor seregesen, boszorkánygyűrűkben vagy ún. folyásokban hozza termőtesteit. Mikorrhizás gomba. Termőtestképzésének fő ideje a nyár és az ősz (júniustól novemberig).

A *Cantharellus* nemzetség az egész világon elterjedt, az Antarktisz kivételével valamennyi kontinensen előfordul. Mintegy 70 faja létezik a világon, s körülbelül 8 faja ismert Európából. Egyes alakkörök rendszertani határait a különböző szerzők eltérően ítélik meg, s ezért a fajok és a változatok száma is vitatott. Savanyú talajú bükkösökben található a

világos színű, halványsárga kalapú változata, a *Cantharellus cibarius* var. *pallens* Gerhardt (2001). Ibolyásvörös kalapszélű az újabban ismét fajoként elismert *Cantharellus amethysteus* Qué. (1887). A nemzetségben több ritka faj is előfordul, mint pl. a sötétedőhúsú rókgomba – *Cantharellus melanoxeros* Desm. (1830) –, amely Magyarországon védett gombafaj.

A sárga rókgomba összetéveszthető a narancsvörös tölcsérgombával (*Hygrophoropsis aurantiaca*) és a világító

A sárga rókgomba egyik lehetséges élőhelye

tölcsérgombával (*Omphalotus olearius*). Az előbbi kalapja narancssárga, nemezes, lemezei lefutók, élénk narancsvörösek. Tönkje a kalaphoz hasonló színű. Puha húsú. Fenyvesek talaján, ősszel termő gomba. Nem ehető. Az utóbbi feltűnő, nagy termetű. Erősen tölcséresedő termőtestet fejleszt. Benőttén szálas kalapjának színe narancsvörös, narancsbarna. Lemezei mélyen lefutók, narancssárgák, narancsvörösek. Tönkje lefelé vékonyodik, és színe kissé világosabb a kalapjénál. Sárga húsa kemény, de rugalmas. Főleg tölgyek tövében, azok tuskóin illetve gyökerei mentén nyáron és ősszel terem. Mindig csoportos megjelenésű. Mérgező: gyomor- és bélbeteges megbetegedést okoz.

A sárga rókgomba felhasználása sokoldalú: adható húshoz, tojásos és rizses ételekhez, de salátaként is kiváló. A húsa rendkívül finom, ropogós; előnyös tulajdonsága, hogy állóképes és ritkán kucacosodik. Szárításra nem alkalmas (mivel húsa attól kökemény lesz), viszont ecetes konzervként hosszan eltartható. Íze vetekszik a szarvasgombáéval vagy a tavaszi kucsmagombáéval.

Hat lábú ékszerek

BETEKINTÉS A DÍSZBOGARAK VILÁGÁBA

A díszbogarak (Buprestidae) a legszínompásabb hazai bogárfajok közé tartoznak, viszonylag rejtett életmódjuk miatt azonban kevesen ismerik őket. Szerepük a természetben ennek ellenére jelentős, hiszen lárváik – a cincérlárvához hasonlóan – nélkülözhetetlen táplálékot jelentenek olyan madaraknak, amelyek képesek a fák kérgéből, vagy az alól kiszedegetni őket.

A díszbogarak növényevő (fitofág) rovarok, lárváik kizárólag növényi részekkel táplálkoznak. Egyesek lágyszárú növények gyökerében, szárában, mások leveleiben rágak aknát, de a legtöbb faj fásszárúakban fejlődik. Ezek cserjék vagy fák kérge alatt, vagy magában a fatestben táplálkoznak. Leggyakrabban már elhalt vagy beteg növényekben fejlődnek, de akadnak olyanok is, amelyek élő, egészséges egyedeket választanak tápnövényül.

A díszbogarak, mint minden bogár, teljes átalakulással (metamorfózis) fejlődnek. Életük négy szakaszra osztható: pete, lárv, báb és imágó. Leghosszabb időt lárvaalakban töltik, nem ritkán évekig fejlődnek, hogy aztán párhetes báb-állapot után kikelhessen a két-három hétig élő bogár. A kifejlett bogarak nagy része élénk fémfényű, a szivárvány minden színében pompázhatnak. Feltűnő külsejük figyelmeztető célú: testük mérgező anyagot, bupresztint tartalmaz. Másképp is védekeznek ragadozóikkal szemben: minden díszbogár gyors mozgású és jól repülő faj, némelyik a legyek sebességével mozog. Az imágók kültakarója igen kemény, ezzel is megnehezítve elfogyasztásukat.

Szerte a világon nagyjából 15 000, Magyarországon közel 120 fajuk él, képviselőik számos növény-társulásban megtalálhatók. Kora tavasztól őszig találkozhatunk velük, a legtöbb faj azonban tavasz végétől nyár közepéig rajzik. Aktív életük nélkülözhetetlen feltétele a napsütés és a meleg; csupán megfelelő testhőmérséklet elérését követően képesek repülni. Ezért gyakran láthatók napsütötte farakásokon, fák törzsén, vagy a tápnövények lombján. Mozgásuk a nap meleg óráira korlátozódik: délelőtt indul aktivitásuk, és amíg a nap süt, élénkek maradnak. Éjjel a növényzetben megbújva pihennek, csak egy-két faj akad, amelyik elvétve betéved mesterséges fényforrásra.

© RAHNÉ NIKOLA FELVÉTELEI

A legapróbb fajok alig 1-2 mm-esek, ezek lapos lárvái levelek belsejében fejlődnek. A magyarországi fajok általában kis vagy közepes méretűek, egyetlen faj éri el a 30 mm-es testhosszt (de trópusi rokonai közt akadnak 80 mm-esek is). A természeti népek gyakran használják fel kemény, fémszínű testüket ékszerek készítéséhez. Európában a szecesszió korában kezdték őket ékszer-alapanyagként felhasználni, de a kortárs ötvösművészetben is láthatunk példát díszbogaras ékszerekre. Legismertebb mai alkotó a svájci Gilbert Albert, aki fémfényű bogárszárnyfedőket is felhasznált kollekcióihoz.

A hazai fajok közül 9 élvez törvény általi védelmet, pedig ennél sokkal több ritkuló, vagy eltűnő fajról tudunk. Mint minden rovarnál, a díszbogaraknál is elsődleges cél élőhelyük megőrzése, az alkalmas tápnövények élőhelyre jellemző fenntartása. A Nemzetközi Természetvédelmi Unió (IUCN) egy Európában élő díszbogárfajt, a pompás díszbogarat (*Cypriacis splendens*), mint veszélyeztetett fajt tartja számon. Ezt a fajt Magyarországon is gyűjtötték, de csak egy szege-di példány ismert, amelyet nagy valószínűséggel importált fával hurcolhattak be, ugyanis kizárólag őshonos fenyvesekben él, lárvája *Pinus*-fajok öreg, száraz egyedjeiben fejlődik. Elterjedése reliktum jellegű, mindenütt nagyon ritka, fennmaradása az öreg, elszáradt fák megmaradásától függ.

Jellegzetes díszbogárlárvák: erősen kiszélesedett előtor, lapos, láb nélküli test

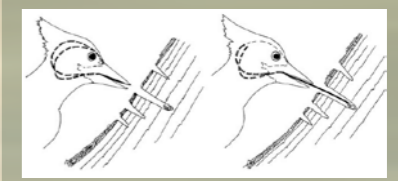
A díszbogarak bábja úgynevezett szabadbáb, amelyen láthatók a későbbi bogár testrészei

Harkályok és bogárlárvák

A harkályok gyakori zsákmányállatai a fában fejlődő bogárlárvák. De hogyan szerzik meg a maguk rágtá járatok mélyén rejtőzködő lárvákat a harkályok? A szűk helyre csőrükkel csupán korlátozottan képesek behatolni, hosszú nyelvüket azonban képesek bejuttatni a repedések mélyére is. Nyelvük vége ragadós, ami kihúzáskor segíti a kiszemelt rovar zsákmányul ejtését. A harkály nyelv hosszúságára jellemző, hogy alaphelyzetben a nyelv vége a koponya felületén (egy speciális barázdában) átitelve egészen az ornyílásokig ér!

A harkályok másodpercenként akár 20 ütést is mérnek a fára, ráadásul olyan erővel, mintha a csőr minden egyes lecsapásnál 26 km/órás sebességgel csapódna a fához. A harkályok koponyájának különleges felépítése és a kopácsolás technikája megóvják őket a sérülésektől. A koponya – főleg a nyakszirt tájékán – vastag, szivacsos csontból épül fel. Az állkapocs is nagyon erős, ami szintén segít felfogni az erős ütésekkel. A harkályok néhány fejjel a lecsapás előtt összehúzódik, ami segít eloszlatni az ütés erejét, ezzel is védve az agyat.

A harkályok kopácsolási technikája is különleges. A kutatók megfigyelték, hogy a harkály mindig merőlegesen üti meg a fát. Előbb gyengén kopogtat, hogy felvegye a megfelelő helyzetet, aztán többször is nagyon pontos ütésekkel mér a fára. Közben ügyel arra, hogy a feje ne forduljon el az ütközés pillanatában. Így kerül el, hogy az agyára olyan erők hassanak, amelyek ájulást idézhetnének elő (az oldalról ütköző autók utasai éppen az ilyen erők miatt szenvednek sokszor súlyos agysérüléseket).

Idehaza leggyakrabban az **aranypety-
tyes díszbogárral** (*Chrysobothris affinis*)
találkozhatunk lombfűtőken napsütöt-
te ölfarakásokon, letört ágakon. A faj
lárvája a legtöbb lombosfában képes
táplálkozni (polifág), a kéreg alatt rág és

vékony kéreg esetén a fatestben, vas-
tag kéreg esetén a kéregben bábozódik.
A kifejlett bogár májustól augusztusig
található, a meleg déli órákban rendkívül
fürgén szaladgál a fákon.

A majd' 3 cm-re megnövő **tükrös dísz-
bogarat** (*Capnodis tenebrionis*) pár évti-
zeddel ezelőtt kártevőként tartottak
számom gyümölcsösökben. Lárvája élő
gyümölcsfák (elsősorban szilva) gyö-
kerében rág, túlszaporodása esetén
elpusztíthat I-I fát. A modern vegyszere-
s kertgazdálkodás erősen kiszorította,
Magyarországon már csak kevés helyen
fordul elő, kökényen, vadszilván és gala-
gonyán él. A mediterrán vidékeken még
gyakorinak számít. Azon kevés fajok
közül való, amely nem fémes színezetű,

© RAHMÉ NIKOLA FELVÉTELEI

tudományos neve egyes gyászbogarak-
hoz való hasonlatosságára utal. Védett,
eszmei értéke 2000 forint.

Legapróbb termetű (3 mm-es) díszbo-
garaink közé tartozik a **mályva-vájár-
díszbogár** (*Trachys troglodytiformis*).
A vájárdíszbogarak lárvái élő levelekben
rágják járatokat, e fajé a mályvafélék
(Malvaceae) képviselőit kedveli. A más

díszbogarakétól eltérő zömök testalkatú
állat veszély esetén egyszerűen elenge-
di magát, és mint egy apró mag hullik a
fűbe, ahol már nehéz megtalálni.

A szintén apró (4 mm-es) **szegélyes
törpédíszbogár** (*Aphanisticus emargi-
natus*) szittyófélék (Juncaceae) vékony
szárában fejlődik. A kifejlett bogárnak

a függőleges vékony növényi szárakhoz
való tapadáshoz alkalmazkodott a teste:
szemei a fej tetejére kerültek, szájszerve
a fej alján van, így könnyedén rágcsál-
hatja a zöld szárat. Szikések és nedves
rétek képezik élőhelyét, ahol tápnövénye
bőségesebben tenyészik.

A hasonlóan vékony testalkatú karcsú-
díszbogarak (*Agrilus*) közt nagyobb fajo-
kat is találunk, ilyen a **galagonya-
karcsúdíszbogár** (*Agrilus sinuatus*), amely-
nek tápnövényei különféle galagonya- és

berkenyefajok (*Crataegus* et *Sorbus* spp.).
A lárvá kizárólag élő törzsben és ágakban
rágcsál, ezzel legyengíti (és el is pusztít-

hatja) a növényt. A kifejlett bogár május
végétől a bokrok levélzetén tartózkodik.
Nálunk nem ritka, bár inkább csak cél-
zott kereséssel bukkanhatunk rá.

Az előző bogárfaj rokona, a **Guérin-
karcsúdíszbogár** (*Agrilus guerini*) is élő
cserjékben fejlődik, tápnövényei azonban
fűzfélék, Magyarországon elsősorban
a hamvas fűz (*Salix cinerea*). 12 mm-es

testhosszával az egyik legnagyobb kar-
csúdíszbogár. Kevés helyről ismert, de
ez betudható lomblakó életmódjának,
a bogár ugyanis állandóan a leveleken
tartózkodik, vagy azok körül repked.
Védett, eszmei értéke 10 000 forint.

A díszbogarak egyik legnépesebb cso-
portja a virágdíszbogaraké (*Anthaxia*-
fajok). Ide legtöbbször kisméretű,
de tarka, színes állatok tartoznak.
Legnagyobb fajuk Magyarországon is

él, **magyar virágdíszbogár** (*Anthaxia
hungarica*) a neve, a hímek elérhetik a
15 mm-t. Mediterrán faj, nálunk néhány
helyen él csak karsztbokorerdőkben.
Lárvája molyhostölgyben fejlődik, de a
már elszáradt ágakban. Védett, termé-
szetvédelmi értéke 10 000 forint.

Nevükből is látszik, hogy az imágók virág-
látogatók, bár vannak kivételek. Az egyik
ilyen a **cseresznyefa-virágdíszbogár**
(*Anthaxia candens*), a legtarkább hazai

faj. Lárvája 2-3 évig rág cseresznyefá-
ban (*Cerasus avium*), vagy sajmeggyben
(*Prunus mahaleb*), az imágó május elejétől
rajzik és a fák, bokrok lombján található.

Egy másik itthon élő faj szintén csak
kizárólagos tápnövényén, a vénic-szilen
(*Ulmus laevis*) tartózkodik. A **Hacker-
virágdíszbogarat** (*Anthaxia hackeri*)

magyar kutató, Frivaldszky János írta le
1884-ben. Kis elterjedésű közép-európai
faj, amely mindenhol ritka. Itthon 100 év

után 2007-ben került elő újra a Mosoni-
síkról.

A gyakoribb **fűzfa-virágdíszbogár**
(*Anthaxia salicis*) kora tavasszal jelenik
meg sárga fészkesvirágokon (*Asteraceae*).

Lárvája elsősorban tölgyágakban fejlődik,
így minden hazai tölgyesben találkozh-
tunk vele.

Az 1970-es években Magyarországon is
megtalált **Arias-díszbogár** (*Kisanthobia
ariasii*) mediterrán elterjedésű rovar,
mely tölgyfélékhez (*Quercus*) kötődik.
Május elejétől rajzik a fák lombján, így
nehéz rábukkanni. A lárvá elszáradt
ágakban több (akár 3-4) éven át fejlődik.
Ritkasága miatt védett, természetvédel-
mi értéke 10 000 forint. (E faj fényképe
a 24. oldalon látható.)

A **hársfa-tarkadíszbogár** (*Ovalisia
rutilans*) ritkán kerül szem elé, mert leg-
inkább a hársfák (*Tilia*) lombjában tar-

tózkodik. Közepes méretű (10-15 mm)
mutató állat, petéző nőtényeit kivá-
gott, vagy még élő, de beteges hársfák
törzsén láthatjuk június-júliusban.

Nagyobb termetű (15-25 mm) szín-
pompás faj az **aranyos díszbogár**
(*Eurythyrea aurata*), mely itthon a Duna
déli szakaszán ártéri nyárfásokban és
fűzesekben él. Nőtényei a lombkoro-

nából csak petézés céljából ereszkednek
le kidőlt fák törzsére, vagy farakásokra.
A júniusi melegben jelenik meg és augusz-
tusig rajzik. Védett, értéke 10 000 forint.

Az előbbivel rokon **tölgyfa-díszbogár**
(*Eurythyrea quercus*) Magyarország legrit-
kább bogarai közé tartozik. Még kellően
ki nem kutatott életmódja magyarázza
ritkaságát: lárvája kizárólag kiszáradt, de

nem korhadó öreg tölgyfák törzsében és
vastag ágaiban fejlődik mélyen a fatest-
ben. Növekedési ideje rendkívül lassú,
bizonyos esetekben 10 évig is elhúzód-
hat. Mivel itthoni erdőinkben nehezen
talál alkalmas fákat fejlődéséhez, kevés
helyen kerül szem elé, mindig véletle-
nül. Fennmaradása biztosítottabb olyan
erdőkben, vagy fás legelőkön, ahol kife-
jezett cél az öreg tölgyek megőrzése és a
kidőlt egyedek helyben hagyása. Védett,
eszmei értéke 50 000 forint, bár megér-
demelné a fokozott védeltséget is!

Rahmé Nikola
<http://buprestidae.blogspot.com>
<http://rahme.blogspot.com>

Válogatás 2007 májusa és júliusa közötti időszak érdekes madártani megfigyeléseiből

MÁJUS

Az április utolsó hetében a pusztaszeri Büdös-széken feltűnt Wilson-víztaposót (*Phalaropus tricolor*) még május első napjaiban is ugyanott látták, majd a hónap utolsó hetében először a szabadszállási Pipás-réten, másnap pedig már a kabai cukorgyári ülepítőkön bukkant fel valószínűleg ugyanaz az öreg tojó példány. Május első hetében a szegedi Fehértónál egy sötét színváltozatú törpesast (*Hieraaetus pennatus*), Apaj mellett egy öreg szibériai heringsirályt (*Larus fuscus heuglini*) láttak, a hortobágyi Nagy-Vókonján pedig huszonhét nagy sárszalont (*Gallinago media*) számoltak. A hónap második hetében Apaj közelében egy fakó keselyűt (*Gyps fulvus*) figyeltek meg, a Soproni-hegység egyik taván pedig egy pár, nyilván fogságból szökött mandarinrecét (*Aix galericulata*) láttak (a gácsér hevesen udvarolt a tojónak, és pázásukat is megfigyelték), a kabai cukorgyár ülepítőinél ugyanebben az időben két immatur csüllő (*Rissa tridactyla*) került szem elé. Május közepén előbb a pusztaszeri Büdös-széken, majd néhány nappal később a fertőúj-laki élőhely-rekonstrukciós területen is láttak egy-egy terecankót (*Xenus cinereus*). A hónap harmadik hétvégéjén egy feketeszárnyú székicsért (*Glareola nordmanni*) észleltek és fényképeztek Nagyigmánd határában. A hó negyedik hetében Alsórajk közelében egy berki poszátát (*Cettia cetti*), a Hortobágyi-halastavon egy öreg pásztorgémet (*Bubulcus ibis*), Földes határában egy szabadult pusztai sast (*Aquila nipalensis*), a naszályi Ferencmajori-halastavakon egy öreg nászruhás vándorpartfutót (*Calidris melanotos*), a fertőúj-laki élőhely-rekonstrukciós területen pedig egy hím vörös ásóludat (*Tadorna ferruginea*) láttak, Jászivány közelében ugyanebben az időben ismét szem elé került egy fakó keselyű (*Gyps fulvus*). Május végén egy tíz

fiókát vezető kisasszonyréce (*Aix sponsa*) tojót figyeltek meg Dinnyésen (a fajnak ez az első szabad természetben történő költése hazánkban), Szabadszállás közelében pedig egy immatur rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*) került szem elé. Az Ipoly völgyében ismét költött az énekes hattyú (*Cygnus cygnus*), ebben az évben négy fiókájuk volt.

JÚNIUS

A hónap első hetében többször látták még Fertőújlak közelében a hím vörös ásóludat (*Tadorna ferruginea*), a Soproni-hegységben a mandarinréce (*Aix galericulata*) párt, Dinnyésen pedig a fiókás kisasszonyréce (*Aix sponsa*) családot. Június első napjaiban Érsekcsanád közelében egy rozsdás nádiposzáttát (*Acrocephalus agricola*) fogtak és gyűrűzték. Egész júniusban a Borsodi-Mezőségben tartózkodott egy immatur rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*), először a hónap első napján Tiszababolna közelében látták, később – a hónap második felében – Mezőnagymihály határában figyelték meg többször. Június második hetében egy sötét színváltozatú törpesast (*Hieraaetus pennatus*) láttak Csolnok közelében. A hónap harmadik hetében egy ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*) került szem elé Mezőnagymihály határában. Június utolsó hetében a Bükkben egy világos színváltozatú törpesast (*Hieraaetus pennatus*) észleltek, és ismét szem elé került a vörös ásólúd (*Tadorna ferruginea*) a fertőúj-laki Borsodi-dűlőben. Ugyancsak június utolsó hetében tűnt fel ismét az a lengyel nyakgyűrűs énekes hattyú (*Cygnus cygnus*) a Geszt melletti Begécsi-víztárolón, amely már 2006 júniusának közepétől december végéig hosszú ideig ott tartózkodott, és idén április közepén is bukkant már egyszer a Biharugrai-halastavakon.

JÚLIUS

Július elején egy öreg sarki csért (*Sterna paradisaea*) láttak a Balmazújváros melletti Magdolnában. A hónap második hetében Szentistván közelében ismét szem elé került az az immatur rózsás gödény (*Pelecanus onocrotalus*), amelyet már júniusban is többször láttak a Borsodi-Mezőségben. Július közepén egy immatur pusztai sast (*Aquila nipalensis*) figyeltek meg Karcag közelében. A hónap harmadik hetének végén egy hím fakó rétihéját (*Circus macrourus*) észleltek Akasztó közelében, az utolsó héten pedig egy öreg ékfarkú halfarkas (*Stercorarius parasiticus*) került szem elé a hortobágyi Fényes-halastavon. A hó végén egy érdekes kanalasgémet láttak és fényképeztek a Kis-Balatonon (Bárándi-víz): a még nem teljesen öregkori tollazatban lévő madár részben az afrikai kanalgém bélyegeit viselte, a lábán lévő színes jelölés alapján viszont Olaszországban gyűrűzték; a madár valószínűleg a kanalgém és az afrikai kanalgém hibridje (*Platalea leucorodia* × *Platalea alba*), és azon a Ravenna melletti telepen jelölték, ahol már 2004 óta ismert egy vegyes pár, amelynek egyik tagja afrikai kanalgém.

Köszönetet szeretnénk mondani a madarak valamennyi megfigyelőjének, hogy adataikat közkinccsé tették, és egyben szeretnénk felhívni a figyelmüket, hogy – amennyiben eddig még nem tették meg – a megfigyelések részletes dokumentációját mielőbb juttassák el a Nomenclator Bizottság titkárához (Zalai Tamás, H-5100 Jászberény, Berényi u. 6. (tamas.zalai@www.hnp.hu). Az itt felsorolt adatok egyébként a Nomenclator Bizottsághoz beérkezett jelentésekből, az MME internetes levelezőlistáiról, az érdekes megfigyeléseket közlétevéő sms-hálózatból és a www.birding.hu internetes oldalról származnak.

Összeállította: Hadarics Tibor

Karvalycsalád a Kis-Svábhegyen

„Hazánk elterjedt, de kis számú fészkelő madara” – mondja a karvalyról a szakirodalom. Köztudott, hogy a budai hegyekben költ néhány pár, s bár rejtőzködő életmódja miatt az év nagy részében viszonylag ritkán kerül szemünk elé e faj, a téli hónapokban rendszeresen megfigyelhető a város sűrűbben lakott részein is. Április 21-én egy nem kifejezetten karvalyok megfigyelése céljából tett séta alkalmával a Kis-Svábhegy (más néven Martinovics-hegy) fenyőkkal sűrűn benőtt – viszonylag kis – erdőszegletéből (közel az épületekhez és emberekhez) a szajkó jellegzetes „reszelős” hangja hallatszott ki. Mivel a fényképezőgép épp kéznél volt, így jó alkalom nyílt néhány természetfotót készíteni. Pár lépéssel beljebb csakhamar feltűnt, hogy a ricsaj egy karvalyfészkek körül legyeskedő szajkópártól származik; a szajkók két oldalról „támadtak” egy éppen kotló karvalytojót, amely a lárma ellenére nyugodtan a költőhelyén maradt. Szűk két hónap elteltével (amely idő során a zavartalan költés érdekében én sem jártam a fészkek közelében), június 16-i látogatásomkor már négy kíváncsi, pelyhes fej kukucsált ki a fészkekből. Innentől kezdve a fiókák döbbenetes sebességgel cseperedtek: két nap múlva a sok fehér tollpíhét egyre több helyen váltotta fel a karakteres szürkés tollazat, öt nappal később a legidősebb testvér már kirepült, míg 25-én már csak a legkisebb maradt a fészkekben, a többiek már a közeli fákön figyelhettük meg. Négy nappal később a költőhely már üresen állt, de a jellegzetes „ki-ki-ki” hangot követve, a fák sűrűjében még láthatóak voltak a környező lombok és törzsek közt kissé ügyetlenül lavírozó fiatalok. (A képek teleobjektívvel készültek; igyekeztem a madarak nyugalmát messzemenően figyelembe véve egy olyan pontot találni, amely egyfelől a fészektől viszonylag távol van, másfelől olyan perspektívát nyújtott, amely a rövid ottlét során az optimális felvételek elkészítését lehetővé tette.) Nagy élmény volt megfigyelni az urbánus környezet határán e karvalyokat, amelyek fittyet hányva a zajra, a közeli erdei útra, a sétálókra és kutyásokra (no meg a szajkókra), képesek voltak négy utódot is felnevelni.

© SZERDAHELYI MÁRK FELVÉTELEI

Szerdahelyi Márk

Feketenyakú vöcsök Andalúziából

A Madárgyűrűzési Központba érkező adatok nagy részét ma már e-mailen kapjuk, de néha hagyományos levélben is érkeznek bejelentések gyűrűs madárról. Így volt ez idén májusban is, amikor egy bácsalmási bejelentő, Bosnyák Boglárka küldött a Központnak egy spanyol madárgyűrűt. A levél nagyon kevés információt tartalmazott a megkerülés körülményeiről, ezért telefonon felvettük a kapcsolatot a bejelentővel, aki elmondta, hogy a már meglehetősen régi madártetemet áprilisban találták Bácsalmás közelében; sajnos a madárfajt nem tudták beazonosítani. Ezekkel a kiegészítésekkel küldtük ki az adatot Madridba, a Spanyol Madárgyűrűzési Központba, ahonnan pár napon belül megérkezett a válasz a gyűrűzési adatokkal. A talált madár ezek alapján feketenyakú vöcsök (*Podiceps nigricollis*) volt, amit öreg hímként jelöltek 2000-ben, a Donana Nemzeti Parkban, Andalúziában. Ez a harmadik külföldi vonatkozású megkerülése a madárfajnak a hazai madárgyűrűzési adatbankban. Ezen kívül egy cseh gyűrűs madár került meg az 1970-es években Magyarországon, illetve egy hazai gyűrűs madarat lóttak le Törökországban, szintén a '70-es években. Magyarországon eddig összesen 18 feketenyakú vöcsköt jelöltek. Az eset további érdekessége, hogy a bejelentő eredetileg Rékási Józsefet próbálta megtalálni Bácsalmáson, aki (a telefonbeszélgetésből idézve) „köztudottan az ottani madarász, és ő foglalkozik jelölőgyűrűkkel”, de mivel nem találta meg, egy hónap után rátalált a Központ címére. Rékási József gyűrűző kollégánk valóban a Bácsalmási Gimnázium tanára volt 1982-ig, azóta Pannonhalmán tanít, de munkássága ezek szerint még évtizedek után is hat a bácsalmásiakra.

Karcza Zsolt

© MME MADÁRGYÜRÜZÉSI KÖZPONT

A szalakótaodúk albérlői

Az országos szalakóta-védelmi program keretében a Jászságba telepített 120 mesterseges odú ellenőrzései során az elmúlt három évben több érdekes, gyakran veszélyes albérlővel találkoztunk. Egy egerészölyvpár 2006-ban az egyik – 5 méter magasan lévő – odú tetejére épített fészekben nevelt egy fiókát. Idén tavaszra a fészkek leesett, így a szalakóták sikeresen visszafoglalhatták az odút. Folyamatos gondot jelentenek az odú-

foglaló méhek és lódarazsak. Az egyik ilyen odú a mézzel teli lépek és a több száz méh súlya miatt tavaly le is szakadt. Ez azonban nem zavarta a fulánkösöket, idén is megtaláltuk őket a fűben heverő odúban. A lódarazsak növényi rostokból készül (papírszerű) fészkei nem mindig látszanak az odú bejáratában, ezért nagyon óvatosan kell felmászni a gyanús odúkhöz, mert a feldűhített mérgesrovar-rajok komoly veszélyt jelenthetnek az emberre.

Orbán Zoltán

© ORBÁN ZOLTÁN FELVÉTELEI

Nádirigó a Blaha Lujza téren

2007. május 31-én Budapesten a Blaha Lujza téri aluljáróból feljőve a város reggeli zajos forgatagában a fülemet egy ismerős madár hangja ütötte meg. Szándékosan nem éneket írtam, mert a nádirigó (*Acrocephalus arundinaceus*) hangja egyesek számára talán nem számít igazán szép madárénekeknek. Egy-egy foszlánya jutott csak el a fülemhez, és e hang meg is zavart egy kicsit. Arra gondoltam hirtelen, hogy a technika valamely vívmánya űz velem tréfát. Talán valamelyik autórádióból szűrődhet ki ez a hang. De mivel újból és újból észleltem, kezdtem keresgélni a hang forrását. Kisvártatva meg is találtam: a téren áll egy terebélyes fa, és azon énekelt jó kedvvel a fent említett madár. Szemlátomást jól érezte magát, mert a fa lombzatában, helyét állandóan változtatva, nem feledkezett meg arról, hogy felhívja magára a figyelmet. Fajtársak és más madarászok hiányában azonban csak én figyeltem fel e különös „revírfoglalásra”. A szakemberekre bízom annak megvitatását, hogy mit kereshetett madarunk május végén, a költési idő kellős közepén a Blaha Lujza téren.

Hollósi Zoltán

Gyöngybaglyok soktojasos másodköltése

2007. július 28-án a Somló hegy lábánál fekvő kis dunántúli falú templomtoronyában ellenőriztük a gyöngybaglyok (*Tyto alba*) költését. A település kis templomában – ismereteink alapján – már vagy 25 éve költ a gyöngybagoly. A toronyban a két öreg madár mellett öt kifejlett fiatal tartózkodott, a meglepetés azonban akkor ért minket, mikor a legeldugottabb sarokban a táplálékmaradványok közé kapart mélyedésben egy tíztojasos fészkeljalt fedeztünk fel. 2007. július 16-án a Marcal-medencében is felleltünk egy toronyban egy nyolctojasos fészkeljalt, amelyben ekkor két (párnapos) fióka volt, szintén a második fészkeljaltból. Az idei esztendőben a gyenge télnek köszönhetően a kisemlősök gradációja figyelhető meg, ennek a tanúbizonyossága, hogy az egyik templom oldalfalánál a talajon, a költőláda alatt találtunk zsákmányállatokat, és másik toronyban pedig négy mezei pocok teteme feküdt a bagolyfiókák mellett, ami azt támasztja alá, hogy a baglyok idén dúskálnak a táplálékban.

ifj. Vasuta Gábor

© IFJ. VASUTA GÁBOR

Hamvas rétihéjék fiókanevelése

A Marcal-medencében fekvő Boba település határában az idei esztendőben a hamvas rétihéjék (*Circus pygargus*) kisebb költőtelepe alakult ki. A természetvédelmi szakemberekkel egyeztetve sikerült a terület gazdáját értesíteni, hogy a területen egy fokozottan védett madárfaj költ, ennek köszönhetően a rétihéjék költőhelyén nem kaszáltak, csak a tágabb környékén. Gyakran ellenőriztük a revíreket, és négy hamvasrétihéja-pár költését regisztráltuk. 2007. július 29-én ismét felkerestük a rétihéja-költőtelepet: ekkor a környező szénabálákban, a száraz fákon, továbbá a földön összesen kilenc fiatal madarat figyeltünk meg. A lábai között apró rágcsálóval (véleményem szerint mezei pocoknál kisebb zsákmánnyal) utódaihoz érkező hím a levegőben lábait előrenyújtva szinte eldobta a prédáját. Az addig földön pihenő fiatal madarak nyomban utánaeredtek (igaz, csak a talajhoz közel), majd elkapták megérdemelt táplálékukat. A fiatalokat így szoktatták vadászatra az öreg madarak. A rétihéjék udvarlása idején ezt a jelenséget a pároknál is megfigyeltük, továbbá a fészkekhez érkező hím a tojónak több esetben a levegőben adta át a zsákmányállatokat.

ifj. Vasuta Gábor

© IFJ. VASUTA GÁBOR

Daruk és gépmadarak – mint vércsék költőhelyei

Van egy repülőgép Budapesten, amely sok társától eltérően nem lecsapja, ledarálja az útjába kerülő hús-vér madarakat, hanem otthont ad immár két vörösvércse-párnak. A kiöregedett Tu-154 szárnyának légbeszívó nyílásában tavaly még csak az egyik oldalon, idén azonban már a másik oldalon is lakik egy-egy vércsecsalád. Az idei „vércsekibocsátás” valószínűleg az utolsó jöttete lesz az öreg repülőnek, mert a reptéren minden madár veszélyt jelent, és milliós károkat okozhat a repülésnek. Távoltartásukkal már külön csapat foglalkozik, amelyben solymászok is szerepet kapnak. Előfordult már, hogy hajtóművet kellett cserélni egy seregéllyel való ütközés miatt. Orrkúp- és rotor-szárny-sérülések gyakrabban adódnak. A felszállás közben bekövetkező sérülések esetén természetesen azonnal másik gépet kell keríteni, amibe az utasok átszállnak, majd a sérült gép hosszadalmas kivizsgálása és javítása kezdődik.

A vörös vércsék alkalmazkodóképességének érdekes példája, hogy a reptéri hangárokon kívül régóta fészkelnek a csepeli szabadkikötő és egy Budafoki úti gyártelep daruin is. Mindkét helyen rendszeresen használják a gépeket. A betonelemgyári telepen három daru volt, mindegyikben fészkel egy vércsepár – mesélte az egyik dolgozó. Tavasszal két darut lebontottak. Hogy hol találtak helyet korábbi albérlőik, azt sosem fogjuk megtudni. A Budafoki út és a Fehérvári út között számtalan elhagyott gyártelep található. Az évek óta dűledező ipari építményeken tucatjával találni költésre alkalmas ablakpárkányokat, üregeket, gerendákat, a gyomos udvarokon pedig gyíkok és ki tudja még milyen „finomságok” futkosnak. Erről a helyről, talán a daruról származhatott az a vércsepár, amely 2005-ben egy Fehérvári úton épülő ház falüregében költött. Az üreg szinte csak addig létezett, amíg a vércsefiókák kirepültek. E fészkekre rajtunk kívül már csak az a kedves hölgy emlékszik, aki a furcsa madarakat látva vette a fáradtságot, telefonált nekünk, és ezzel megmentette 6 vércse életét.

Idén már több mint 70 – a budapesti épületeken nevelkedő – vörösvércse-fiókát sikerült meggyűrűzni. Sajnos pallók csak a régebbi házakon könnyítik meg a gyűrűzők munkáját, viszont a kéményseprők számára fenntartott „járda” alkalmas hely a szűk udvarba, lichthofba tévedt vércsefiókák elengedésére. Az általunk ismert budapesti vörösvércse-fészkelőhelyek listája immár több mint 70 revírt foglal magában, de még mindig találni eddig ismeretlen költőhelyeket. Az észlelések bejelentése nagyban segíti vércsevédelmi munkánkat. A vörös vércse védelmével kapcsolatban kérjük, keressenek minket a 06-20/261-9964-es telefonszámon.

Morandini Pál – Morandini Máté

© MORANDINI PÁL FELVÉTELEI

© MORANDINI MÁTÉ

Tagsági kedvezmények

AZ MME TAGOK AZ ÉRVÉNYES TAGSÁGI IGAZOLVÁNYUK FELMUTATÁSÁVAL AZ ALÁBBI

KEDVEZMÉNYEKET VEHETIK IGÉNYBE:

Kedvezményt nyújtó partnereink:

40%

Aggteleki Nemzeti Park

Szolgáltatás: barlangtúrák, felszíni szakszervezés. Kedvezmény: A kedvezmény csak a környezetvédelmi jeles napokon érvényes. Telefon: 48/506-000
Honlap: www.anp.hu

30%

Bükki Nemzeti Park

Szolgáltatás: kiállítás. Kedvezmény: bemutatóhelyek. Telefon: 36/411-581
Honlap: www.bnpi.hu

Kiskunsági Nemzeti Park

Szolgáltatás: kiállítás. Kedvezmény: belépődíjak, szervezett nyílt túrák részvételi díja. Telefon: 76/482-611
Honlap: www.knp.hu

Jonathermál Zrt.

Szolgáltatás: szállás, gyógyászat. Kedvezmény: A szállásra vonatkozó kedvezmény elő- és utószezonban (január 1- május 31., illetve október 1-december 24.), hétköznapokra eső foglalás esetén vehető igénybe. Helyszín: Kiskunmajsa, Kőkút 26.
Email: jonathermal@mail.datanet.hu

Telefon: 77/481-855

Honlap: www.jonathermal.hu

20%

Gólyavár Porta

Szolgáltatás: falusi vendéglátó Kedvezmény: szállás; 3 fő vagy 3 vendégéjszaka fölött 25 % kedvezmény Helyszín: Kócsújfalu. Telefon: 59/351-351. E-mail: adameczvali@axelero.hu
Honlap: www.golyavar-porta.hu

Jonathermál Zrt.

Szolgáltatás: szállás, gyógyászat Kedvezmény: A szállásra vonatkozó kedvezmény főszezonban (május 31-június 30., illetve szeptember 1-október 1.) között vehető igénybe. Kedvezmény helye: Kiskunmajsa, Kőkút 26.
E-mail: jonathermal@mail.datanet.hu
Telefon: 77/481-855
Honlap: www.jonathermal.hu

15%

Greenfield Nyelvtudó, NATURA Stúdió

Szolgáltatás: nyelvtanfolyam, fordítás Kedvezmény: nyelvtanfolyam Helyszín: Budapest, VII. ker., Dob u. 49.l. em. 2. Telefon: 30/9669-806
E-mail: dfatrai@nyelvsuli.hu

Alpine Pro Magyarország

Szolgáltatás: túrafelszerelés Kedvezmény: Minden általunk forgalmazott termékre vonatkozik a kedvezmény, mely más kedvezményekkel nem vonható össze. Helyszín: Budapest, VI. kerület, Teréz krt. 48.
Honlap: www.alpinepro.com

10%

Tarján Mátix Kft.

Szolgáltatás: szállás. Kedvezmény: szállodai és üdülőházak szolgáltatás Helyszín: Medves Hotel. Salgótarján, Medvesi u. 9. Telefon: 32/435-066

ABYSS '99 Kft.

Szolgáltatás: búvárfelszerelések forgalmazása. Kedvezmény: Minden olyan termékre vonatkozik a kedvezmény, ami egyébként nem akciós. Helyszín: Budapest, XIII. ker., Balzac u. 11.
Telefon: 1/236-0382

Jászberényi Állat-és Növénykert

Szolgáltatás: állat-és növénykerti bemutató. Kedvezmény: belépőjegy, pénztárban árult termékek. Helyszín: Jászberény, Fémnyomó u. 3.
Telefon: 57/415-010
Honlap: www.jaszberenyzoo.hu

Zánka GYIC Kht.

Szolgáltatás: idegenforgalom, erdei iskola, konferencia. Kedvezmény: szállás Kedvezmény helye: Zánka. Telefon: 87/568-500. Honlap: www.zanka.hu

Levendula Virágüzlet

Szolgáltatás: virágüzlet. Kedvezmény: A kedvezmény minden forgalmazott termékre vonatkozik. Helyszín: Budapest, XI. ker., Etele tér 4. Telefon: 1/203-9607
E-mail: levendula_virag@freemail.hu

Cédrus Art Klub Bt.

Szolgáltatás: könyvesbolt Kedvezmény: Új könyvek. A kedvezmény nem vonatkozik antikvár könyvekre, térképekre és új kazettákra. Helyszín: Könyvkereskedés a fekete cédrushoz (Sopron, Bünker J. R. köz 2.) valamint Könyvkereskedés a vörös cédrushoz (Sopron, Mátyás kir. u. 34/F.)

Hortobágyi Nemzeti Park

Szolgáltatás: kiállítás. Kedvezmény: kiállítások és a jövődéli látogatóközpont. Telefon: 52/529-920
Honlap: www.hnp.hu

Aesculus Kertészeti Vállalkozás

Szolgáltatás: kertészet. Kedvezmény: kertépítés, felújítás. Ingyenes felmérés és tanácsadás. Telefon: 20/9811-810
Honlap: www.toepites.hu

Bajor Családi Pincészet

Szolgáltatás: borászat. Kedvezmény: minden forgalmazott termék Helyszín: Siklós-Máriagyűd, Tenkes u. 14.
Telefon: 72/351-143, 70/947-7078

Kemencés Vendégház

Szolgáltatás: szállás Kedvezmény: szálláshely Helyszín: Drégelypalánk, Vasút u. 23.
Telefon: 35/367-395, 70/203-2482

Nádas Fogadó

Szolgáltatás: szállás, madármegfigyelő túrák. Helyszín: Tiszadob, Andrássy út 29. E-mail: szabopeter@nadasfogado.hu
Honlap: www.nadasfogado.hu

5%

Lira és Lant Rt.

Rózsavölgyi és Tsa Kft Szolgáltatás: könyv és zene Kedvezmény: minden termék, Helyszín: teljes bolthálózat, Honlap: www.lira.hu

Heves Megyei Önkormányzat Tardosi Ifjúsági és Sporttábor

Szolgáltatás: szállás. Kedvezmény: szálláshely. Helyszín: Eger-Szarvaskő
Telefon: 36/352-040

Egyedi ajánlat

Nefelejcs Vendégház

Szolgáltatás: falusi turizmus Kedvezmény: szállás, étkezés Helyszín: Felsőnyék, Béke u. 15.
Telefon: 20/491-0131
Szállás:
CSALÁDI KEDVEZMÉNY
3-6 éves kor: 50 %
6-14 éves kor: 40%
felnőtt: 20%
CSOPORTOS KEDVEZMÉNY
1-6 fő: 20%
7-10 fő: 30%
11-max. 35 fő: 40%
Elhelyezkedés sátorban (7 főtől).
Étkezés esetén 10% kedvezmény.

Hotel Piroska

Helyszín: Bük, Kossuth u. 60.
Az Ön wellness-, és gyógyzállodája Bükön. E-mail: info@piroska.hu
Telefon: 94/558-200
Honlap: www.piroska.hu

Kedvezmény:

Piroska Kemping szállásdíj -30%
Hotel Piroska szállásdíj és étkezés -10%

Dr Lingva Nyelvtanító Stúdió

Speciális, modulrendszerű, angol, német és eszperantó nyelvvizsgafelkészítő tanfolyamainkat a jelentkezőknek megfelelően egész évben folyamatosan indítjuk - csoportos (2-6 fő) és exkluzív egyéni formában. Legrövidebb kurzusunk mindössze 6 foglalkozásból áll. Egy-egy foglalkozás 2x45 percnyi elfoglaltságot jelent.

Kedvezmény:

1.) Speciális nyelvvizsgafelkészítő moduljaink árából MME tagoknak 10-30% kedvezményt adunk az alábbiak szerint:
10% kedvezmény az első szabadon választott modul díjából
15% kedvezmény a második modul díjából
20% kedvezmény a harmadik modul díjából
25% kedvezmény a negyedik modul díjából
30% kedvezmény az ötödik és minden további választott modul díjából

2.) 100% kedvezménnyel, vagyis teljesen ingyen vehetnek részt a diákok érvényes diákigazolvánnyal a Tanulásmódszertani tippek és Nyelvtani alapok című 2 órás előadásainkon, melyeket kedd és szerda esti időpontokban tartunk Miskolc belvárosi irodánkban. (Diákigazolvány nélkül az előadás díja: 5.000 Ft/fő/előadás)

3.) Hírlevelünk olvasói évente egy alkalommal 80%-os kedvezménnyel vehetnek részt az írásbeli vizsgára felkészítő 12 órás, csoportos tanfolyamunkon. (További információ honlapunk Kedvezmények menüpontja alatt, a www.drlingva.hu címen.)

4.) Szakfordítói munkadíjunktól az alábbi kedvezményeket biztosítjuk MME tagok megrendelése esetén:
5% kedvezmény 1-10 oldal fordítása esetén
10% kedvezmény 11-50 oldal fordítása esetén
15% kedvezmény 51-100 oldal fordítása esetén
20% kedvezmény 101+ oldal fordítása esetén

5.) További eseti kedvezményeinkről honlapunk Kedvezmények menüpontja alatt olvashat a www.drlingva.hu címen. Cím: Iroda: 3530 Miskolc, Szemere u. 2.
E-mail: info@drlingva.hu
Telefon: 46/395-095, 30/556-15-82,
Skype: drlingva
Honlap: www.drlingva.hu

A kedvezményt nyújtó partnerek listája folyamatosan bővül. Erről a honlapon és a Madártávlát c. folyóiraton keresztül rendszeresen tájékoztatjuk a tagságot. További információk a www.mme.hu honlap, Tagság rovatában.
Segítsen Ön is nekünk, hogy kedvezményt nyújtó partnereink listája bővüljön, ajánlja ezt a lehetőséget ismerőseinek!

MME Bolt

Az MME által forgalmazott termékeket kedvezményesen, tagi áron rendelhetik meg az MME Bolttól.

Rendelési feltételek:

A rendelés minimális összege 2000 Ft.
A megrendeléseket levélben, telefonon (üzenetrögzítő) és e-mailben fogadjuk. A borítékra kérjük, írja rá: MME Bolt!
A posta hetente, csütörtökönként, utánvétellel kézbesíti a csomagokat, melynek díja 690 Ft + ÁFA.
Mobil boltunkkal az ország különböző pontjain, nagyobb rendezvényeken találkozhat.
A megrendelők között télikabátot és esőruhát sorsolunk ki. Az első száz megrendelő kertészruha szettet kap ajándékba. Minden tizedik megrendelőnknek a kertészruha mellé gumicsizma is jár.

Elérhetőségeink:

Cím: 1121 Budapest, Költő u. 21., telefon: 1/270-2920, mobil: 20/969-7778
Az üzeneteket naponta lehallgatjuk, és szükség esetén másnap (9-10 óra között) visszahívjuk a megrendelőt. Amennyiben Önnek nem jó ez az időpont, kérjük jelezze!
E-mail: mmebolt@mme.hu, Honlap: www.mme.hu

LEGYEN MME-TAG!

Az egyesület aktív tagjai és szakemberei időt és fáradságot nem kímélve dolgoznak céljaink megvalósításában. Bizonyosak vagyunk abban, hogy tagjaink, partnereink méltán lehetnek büszkékre munkánkra, és elmondhatják, hogy az MME támogatásával jelentős mértékben hozzájárultak hazánk természeti értékeinek megóvásához.

Tagjaink

- kézhez kapják a *Madártávlát* c. folyóiratot
 - részt vehetnek az egyesület rendezvényein
 - táborainkban, madárvártainkban megismerkedhetnek a madár- és természetvédelem kérdéseivel
 - kedvezményesen hozzájuthatnak az MME saját kiadású könyveihez, plakátjaihoz, egyéb kiadványaihoz
 - lehetőséget kapnak arra, hogy kapcsolatot teremtsenek hasonló gondolkozású emberekkel
 - ismereteiket a madarakról kibővíthetik, elmélyíthetik
 - az Interneten való jelenlétünknek köszönhetően részt vehetnek egy madarász-levelező-listán
 - a családi tagságot választó tagok között minden év végén ajándékokat sorsolunk ki
 - élhetnek az Alapszabályban foglalt jogaikkal
 - kapcsolódhatnak az MME programjaihoz.
- MME belépési adatlap letölthető az egyesület honlapjáról, illetve igényelhető az egyesület címén: 1121 Budapest, Költő u. 21.
Tel.: 1/275-6247, Fax: 1/275-6267

Madarászás

a kertben

© LÓTI CSABA

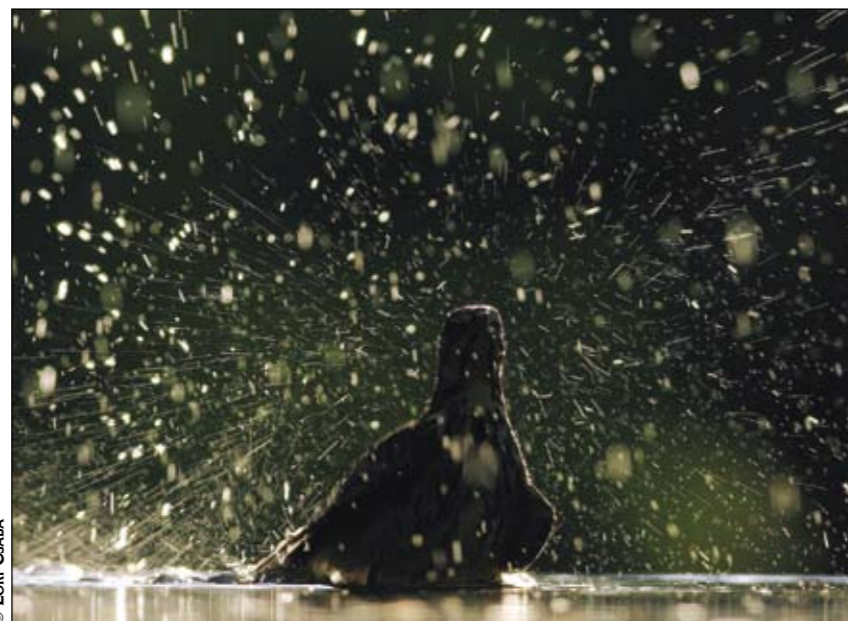
A kert – különösen kezdő madarászoknak – ideális madármegfigyelő hely, hiszen gyakorta meglepően sok állatnak ad ott-hont, mégis könnyedséget jelent, hogy többé-kevésbé leszűkíti a megfigyelhető fajok körét. Az emberi környezethez szokott madarak kevésbé érzékenyek a zavarásra, közelebb engednek magukhoz, s így könnyebb meglesni őket, mint eredeti, természetes élőhelyükön. Egyes fajok a kertek nyújtotta változatos élet-tér és az ember közelségével együtt járó védettebb környezet és táplálék-bőség hatására jóval sűrűbben fordulhatnak elő, mint némely természetes élőhe-lyen (példaként elég a városi és az erdei fekete rigókra gondolnunk). A kertben viszonylagos közelségből figyelhető meg madaraink viselkedése, változatos toll-ruhája, testük és csőrük alakja. Mindezt a terepen általában sokkal nehezebb tanulmányozni. A kertben a leshely kialakítá-sával sem kell bajlódni, hiszen maga a ház vagy egy sufni is megfelel a cél-nak.

A kert kialakításakor, rendezgetése-kor célszerű előre gondolni arra, hogy a ház különböző helységeiből jól megfi-gyelhetőek legyenek a madarak. Néhány

madártetőt érdemes úgy kihelyezni, hogy azokra az ablakokból is rálátás nyíl-jon. Madáritatók és a tollas vendégeknek eleséget nyújtó növények is lehetnek a ház közelében.

A fészekodúkat viszont érdemes messzebb, kevésbé zavart helyre kihe-lyezni, hogy madaraink nagyobb biz-tonságban érezzék magukat a költés közben. Bár a bizalmasabb madárszülők

nemigen izgatják magukat a jövés-menés miatt (a rozsdafarkúak például gyakran építenek fészket a terasz gerendáira), de a mesterséges odúknak mégis inkább a háztól távolabb érdemes helyet találni: így azokat nagyobb eséllyel foglalják el a félnélőbb fajok is, és valószínűbb, hogy sikeres költés után fiókáikat ki is röptetik.

© LÓTI CSABA

MADÁRHATÁROZÁS

Milyen madarat láttam? – ez az MME Közönségszolgálatához beérkező egyik leggyakoribb kérdés. Amikor visszakér-dezünk, hogy mekkora volt a madár, a testének különböző részein milyen színű volt a toll, pontosan hol látták, bizony sokszor pontatlan válaszokat kapunk. A fajfelismeréshez alapos megfigyelés-re van szükség, ami szerencsére egy kis gyakorlással, odafigyeléssel elsajátítható.

MME Közönségszolgálat
Telefon: 06/40-200-401
(kedvezményesen hívható kék szám)
E-mail: info@mme.hu
Cím: 1121 Budapest, Költő u. 21.
Honlap: www.mme.hu

Ön hogyan jellemezné a mezei verebet? Ha most csupán arra gondolt, hogy kicsi, szürkés-barnás madár, akkor érdemes még gyakorolnia... Ez a leírás ugyanis akár a fülemülére is vonatkozhatna. Schmidt Egon a *Madárléxikon* c. könyvében így írja le a két fajt:

Mezei veréb (*Passer montanus*) – Fejtetője egészen a tarkóig csokoládé-barna, élesen határolt fekete torokfoltja van, piszkosfehér pofáin ugyancsak fekete, hosszúkás fülfolt látszik. Háta barna, fekete hosszanti csíkokkal, faroktollai egyszínű barnák, alsótete szürkés-fehér. Hím és tojó hasonló színezetű, a fiatalok halványabbak, torokfoltjuk palaszürke. Valamivel kisebb, mint a házi veréb, hossza 14 cm.

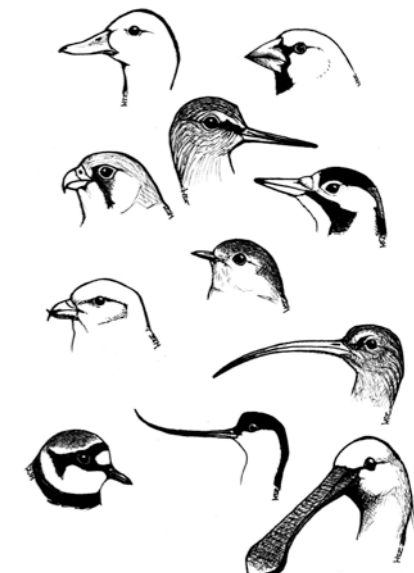
Fülemüle (*Luscinia megarhynchos*) – Verébnél valamivel nagyobb, hossza 16.5 cm. Hím és tojó hasonlóan színezett. A karcsú testű, vékony csőrű, nagy fekete szemével pillantó madár felül vörhenyesbarna, faroktollai élénk rozsdavörösek. Torka fehéres, alsótete, különösen a begy, a mell felső része és az oldalak világos szürkésbarnák. A fiatalok felsőtete sárgásan, alul sötétén foltos.

Persze a legtöbb kerti madár felisme-réséhez nem szükséges ennyire részletes megfigyelés, de kérdéses esetben egy-egy részlet döntő fontosságú lehet. A meg-

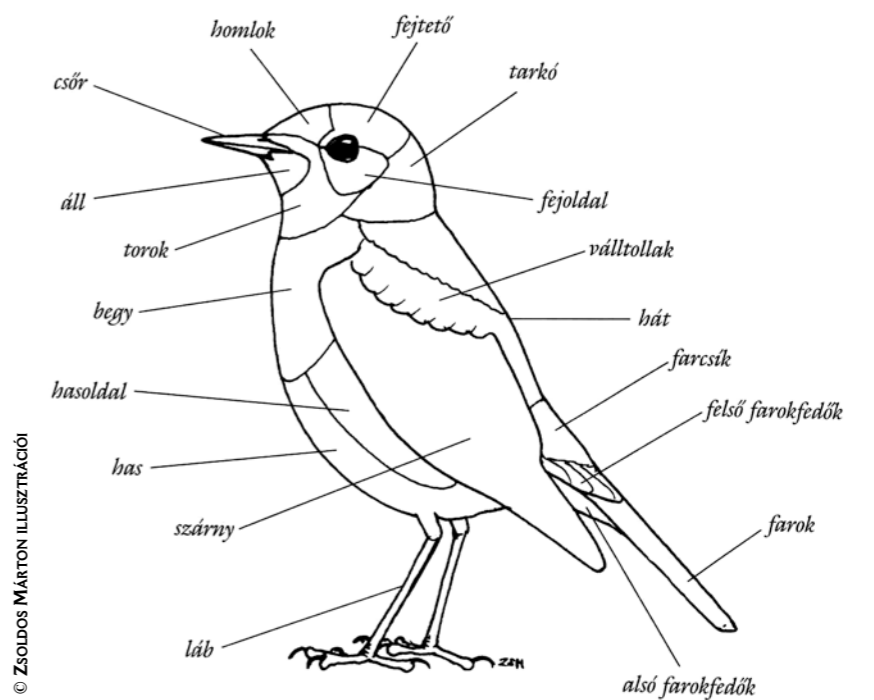
figyelt madár méretét más, közismert madárhoz, például verébhez, fekete rigó-hoz, vetési varjúhoz érdemes hasonlíta-ni. A madarakat sokszor repülés közben látjuk. A röpkép, a szárny és farok nagy-sága, valamint alakja, a szárnycsapások sűrűsége is jellemzője lehet egy fajnak (vagy fajcsoportnak). A jobb határozó-könyvek az adott faj röpképét is bemut-atják. Némileg nehezítheti a határozást, hogy az egyes madárfajoknál a hímek, a tojók és a fiatal madarak tollruhája gyak-ran eltérő színezetű. A határozók ezeket a különbségeket is fel szokták tüntetni.

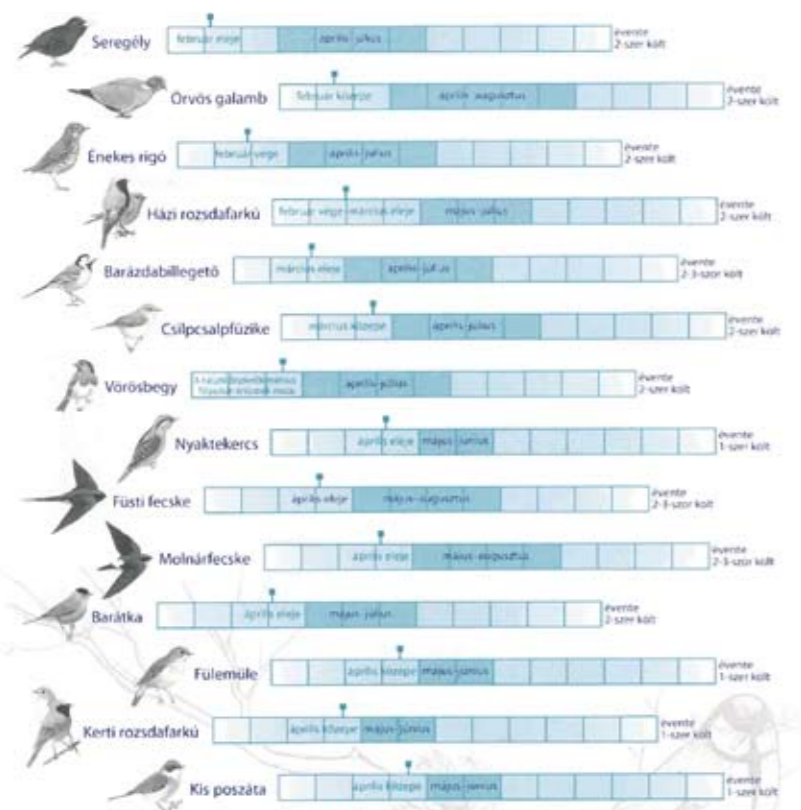
Érdeemes leírást készíteni a megfigyelt fajokról. Ez különösen olyan esetekben lehet fontos, amikor nincs kéznél hatá-rozó, vagy annak birtokában sem sikerül biztonsággal meghatározni a látott fajt. A jegyzetek alapján később a tapasztalt madarászok segítségét lehet kérni. A jegyzetelés a tanulás folyamatát is segíti. A jegyzetben lehetőség szerint az aláb-iakat érdemes feltüntetni: megfigyelési

hely, dátum, napszak, a madár küllemi bélyegei (mérete, formája, színezete, a csőr és a láb nagysága, formája, a szárny és a faroktollak jellemzői). Legalább ilyen fontos információ a madár viselkedése: karón ült, bogtyót csipegetett, az ete-tőn táplálkozott, a földön vagy a fákon tartózkodott-e inkább stb. A jegyzetet természetesen más adatokkal, például az időjárási körülmények vagy a madár hangjának leírásával is kiegészíthetjük. Egyszerű vázlatot is érdemes készíte-ni. Nem baj, ha nem szép, az a lényeg, hogy a legjellegzetesebb tulajdonságok felismerhetőek legyenek rajta. A leírást segítheti az alábbi rajz, amely a madár testrészeit mutatja be.

© ZSOLDOS MÁRTON ILLUSZTRÁCIÓ

Amikor a fajfelismerés fortélyait már viszonylagos biztonsággal elsajátítottuk, komolyabb megfigyeléseket is végezhetünk. A lehetőségek tárháza szinte végtelen. Jegyzetelésünk során megörökíthetjük, hogy a különböző fajok egyedei az év melyik szakában, illetve mely napszakokban fordulnak elő a kertben, mikor, mivel táplálkoznak, hogyan udvarolnak, milyen anyagokat gyűjtenek a

fészekhez, hol építenek fészket, mennyi ideig kotlanak, hogyan etetnek stb. A madarak életének tanulmányozása érdekes kérdéseket vet fel, például hogy mit eszik a rovarevő csuszka télen, vagy miért nem látunk minden évben csonttollúakat? A felmerülő kérdésekre részben a saját megfigyelések is választ adhatnak, de érdemes a szakkönyveket is tanulmányozni, továbbá természetesen az MME Közönségszolgálat is készséggel segít a problémák megoldásában. Amennyiben egész évben, sőt évről évre lehetőségünk adódik megfigyelni az adott kert látogatóit, készíthető madárnaptár is, amelyben áttekinthető módon rögzíthető, hogy a különböző madárfajok képviselői mikor érkeznek meg, mikor raknak fészket, mikor vonulnak el tőlünk. A legutóbbi, szokatlanul enyhe tél miatt idén egyes fajok jóval korábban hallatták tavaszközöntő éneküket. Ezért nem volt ritka a január-februári fekete rigó-, zöldike- vagy széncinegeének a csupasz ágak között.

Fontos, hogy megfigyelés közben ne zavarjuk a madarakat! A túlságosan „tolakodó” magatartás következtében a megfigyelt madár elhagyhatja a kertet, de az is előfordulhat, hogy még a költést is meghiúsítjuk.

Vándor Barbara

© LŐK CSABA

A madármegfigyelés legfontosabb eszköze a távcső. A kertben ugyan szabad szemmel is megfigyelhetők a madarak, alaposabb tanulmányozásukhoz mégis érdemes távcsövet használni, hiszen így könnyebben meghatározhatók az egymáshoz hasonló fajok, zavarásuk nélkül gyönyörködhetünk csodálatos színeikben, aprólékosan megfigyelhetjük viselkedésüket. A boltokban sokféle minőségű és méretű távcsövet találunk – és persze az árak is nagyon különböző lehet... A távcsöveket két számmal jellemzik, például 8x30 vagy 10x40. Az első szám a nagyítást, a második a frontlencse (az elülső üveglencse) átmérőjét adja meg mm-ben. A fényerőt úgy számítható ki, ha a frontlencse átmérőjét elosztjuk a távcső nagyításával. Azonos frontlencse-átmérőnél annál rosszabb a fényerő, minél erősebb az adott távcső nagyítása. Általános célra a legjobb a 8-szoros, a 10-szeres (legfeljebb 12-szeres) nagyítású kézitávcső. Csábítóak a változtatható nagyítású (ún. zoom-os) távcsövek, ezek képminősége azonban az elérhetőbb árú távcsövek esetén kevésbé jó. Kerti használatra a 8x40-es távcső a legalkalmasabb. Vásárláskor a távcsövet feltétlenül érdemes kipróbálni; az sem baj, ha erre csak a bolt bejárata előtti utcaszakaszon van lehetőség. Madarakat amúgy még vásárlás közben, a belvárosi utcákon is láthatunk...

Matematika és madarászat

Egyik matematikaórán előttem izgatottan vártak negyedikes tanítványaim. Madárfészket találtak az iskola udvarán. Biztat benne, hogy ezzel megússzák az aznapra tervezett tananyagot.

Létrát kerítettünk, s arról lestünk be a fészekbe. Közben gyorsan átírtam a gondolatban elkészített tanítási vázlatomat: a statisztika tanítását a madarak segítségével fogom elvégezni.

Mindenki izgatottan figyelte, hány kis fekete rigó van a fészekben. Nagyon vigyáztunk, hogy senki ne érjen hozzájuk.

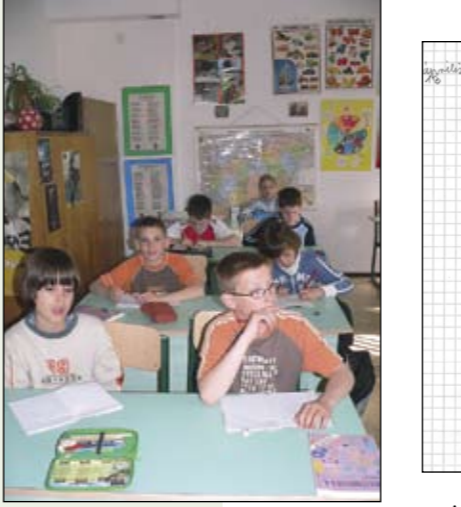
Először azt gondoltuk, hogy négy fióka van, de megláttunk még egy – alig észrevehető – csórt az egyik kisrigó szárnya mellett.

Felváltva két-két tanuló a fészekről távolabb megbújta a bokor mellett, s figyelték, mikor érkeznek a rigószülők, s mennyi időt töltenek a fészeknél. A többiekkel ezalatt az udvaron újabb madárodút helyeztünk el.

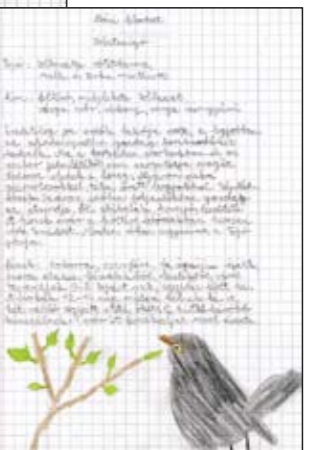
Kiválasztottuk a fát, amelyről úgy gondoltuk, hogy a legalkalmasabb lesz madárlaknak. A gondnok bácsi segített az odúk felszerelésében.

A megfigyelés és az odúk elhelyezése után a matekórát az osztályban folytattuk. Tananyagunk: Statisztikai vizsgálatok.

Rögzítettük a megfigyelt adatokat, számításokat végeztünk, következtetéseket vontunk le. Ki gondolta volna, hogy ennyit kell dolgozni a fekete rigóknak is?

A gyerekek maguk kértek házi feladatot. A gyűjtött anyagból további számításokat végezhetünk. Egy év alatt egy fekete rigópár hány fiókat nevel fel? Közben a környezetismeretből tanultakat is kibővítettük.

Cikkünk szerzője a balatonfüzfi Irinyi János Általános Iskola pedagógusa. Példamutató madárbarát oktatómunkájához ezúton is gratulálunk! Bárcsak mi is így tanulhattuk volna a matematikát... A szerk.

A diákok, akik azt hitték, hogy megússzák a matekórát... Remélem, hogy a statisztikai adatgyűjtést, megfigyelést, számítás, elemzést ezután már nem gondolják olyan száraz tananyagának.

Kék vércsék nyomában...

Ha nyáron az Alföld sík, füves területein jársz, könnyen megeshet, hogy egy kis termetű, kékeszürke színű, fakövörös gatyájú sólyomfélét látsz, amint kedvenc eledeleire, sáskákra és szöcskékre vadászik. A kék vércse híjmével találkozhat. A tojó egészen más színezetű: alsóteste vörhenyes, háta palaszürke, feje sárgásfehér. Szeptember beköszöntekor látványos jelenségnek lehetsz a tanúja: a kék vércsék több száz, vagy akár több ezres csapatban gyülekeznek, mielőtt elindulnak teletérületeikre, a távoli Afrikába. Az MME szakemberei ekkor lépnek akcióba: az őszi gyülekezőhely vonzáskörzetében rádiotelemetriás vizsgálatokkal mérik fel a táplálkozóterületek kiterjedését (ennek során bizonyos távolságból egy vevőkészülékkel meghatározható a madár tartózkodási helye a madárra szerelt apró adó segítségével), valamint köpetet gyűjtenek, hogy jobban megismerjék a kék vércsék kedvenc táplálékállatait. Ám nemcsak ősszel van dolguk a madarászoknak, hiszen a tél során költőládákat helyeznek ki, hogy az ismert és alkalmasnak tűnő költőhelyeken növeljék a fészkelőhelyek számát; a költési időszakban a fészkeket sorra járva meggyűrűzik a fiókákat, ellenőrzik, hogy egészségesek-e, illetve egyes felnőtt madarakra

© POCONYI ÁGNES

apró adót szerelnek, hogy ennek segítségével követhessék a vércsék mozgását a költő- és táplálkozó-területeken.

Segíthetsz Te is a kék vércséknek és a kutatóknak: ha gyűrűs madarat látsz, figyelj meg jól, hogy milyen színű gyűrűk vannak a bal, milyenek a jobb lábán, melyik színű van felül, és melyik alul. A szakemberek a könnyebb azonosítás érdekében ugyanis nem egyetlen, számozott gyűrűvel jelölik a kék vércsét,

hanem három színes műanyag és egy fémgyűrű kombinációjával. Mindkét lábra két-két gyűrű kerül. A műanyag gyűrűk lehetnek zöldek, feketék, pirosak, fehérek, kékek, lilák, narancs- valamint citromszínűk.

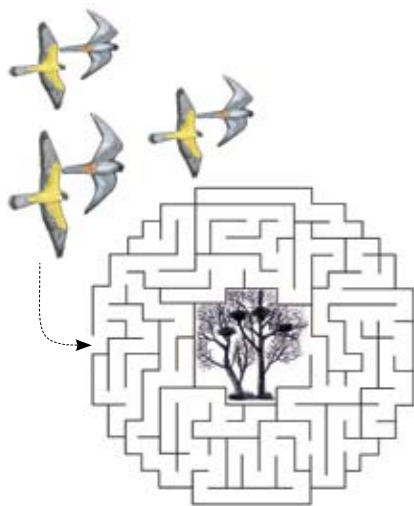
A kék vércse fokozottan védett faj, természetvédelmi értéke 500 000 forint. Európában és Ázsiában fordul elő. Az

Európai Unióban élő állomány legnagyobb része (mintegy 700-800 pár) Magyarországon költ.

Ha szeretnél többet tudni a kék vércsék életmódjáról és az MME ragadozóvédelmi tevékenységéről, vagy egyszerűen csak érdekes képeket akarsz látni, keresd fel a www.falcoproject.hu honlapot a világhálón!

Schmidt Emese

Rejtvény

Segíts a kékvércse-pároknak megtalálni a vetési varjak fészkelelét! A kék vércsék védelméhez hozzátartozik a vetési varjú védelme. Mi az oka ennek? Miért egyedi és különleges a kék vércsék fészkelési szokása?

A válaszokat **2007. október 15-ig** küldd el az MME címére: 1121 Budapest, Költő utca 21.

A Madártárlat 2007/2. számában feladott rejtvényünk megfejtése: szárcsa, törpegém, nádirigó, vízityúk, függőcinege, tűzok. E sorban a „kakukktójás” a tűzok, mivel az nem kötődik a vizes élőhelyekhez.

Nyerteseink:

Hári Szilárd, Mihály

Tövics Judit, Szolnok

Tarnai Hanna, Mór

Nyereményük a Természetkalauz sorozat *Lepkék* című kötete.

Gratulálunk!

Vettél-e részt bármilyen madárvédelmi tevékenységben életed során?

Anna, 6,5 éves

A kített odúban figyeltük, hogy a kiscinkék hogyan nevelkednek, az Ócsai Madártárlat madarait gyűrűztünk, és számomra a legnagyobb élmény az volt, amikor a kezemből engedhettem el a madarokat a gyűrűzés után.

Vince, 9 éves

Voltam tűzokdörgésen. Meg otthon a kertben van odú, láttam a kiscinkéket és este izgultam értük, hogy meg ne egye őket a macskánk. Szerencsére nem tudta elfogni a cinkéket. És Tatán, a Tükrös táborban néhány gyerek zavarta a bagolyfiókákat, de én nem engedtem, hogy bántsák őket.

Detty, 11 éves

Télen a mamáéknál készítettünk etetőt, felakasztottuk egy fára, magokat szórtunk bele, és akasztottunk mellé szalonnát is. Tavały elmentünk a Naplás-tóra a madármegfigyelő napon, kirándultunk a tó körül, láttam madarokat a hálóban, és megismerkedtünk a madárgyűrűzők munkájával.

MADÁR TARLAT

Lóki Csaba tagtársunk 1981-ben született Pécsen. Diplomáját 2005-ben szerezte a Pécsi Tudományegyetemen, mint „humán szervező – személyügyi szervező”. Gyermekkorától szenvedélyesen rajong az állatokért, de főleg a madarak megfigyelése szerez örömet neki. A távcsöves madármegfigyelés mellett kezdetben még analóg fényképezőgépet használt, majd 2004-ben digitális technikára váltott. A fejlődést kihasználva, és a fotós felszerelést ill. az ismereteket folyamatosan bővítve igyekszik minél természetesebben, színesebben bemutatni madarainkat és más természeti értékeinket mindenkinek, akit érdekelnek ezek a szépségek, és persze azoknak, akik esetleg csak a képeken keresztül kerülnek kapcsolatba a természettel.

További képek és kapcsolat: www.lokicsaba.extra.hu

Fenyőpinty

Csókák

Kék cinege

Fürdőző szajkó

Citromsármány az itatónál

Gyurgyalag szitakötővel

Szabadban,

szabadon

Októberben megjelenik 108 oldalas téli katalógusunk.

Légy résen és ismerd meg elsőként a világmárkák legújabb téli kollekcióját!
Keresd üzleteinkben, vagy rendeld meg e-mailen a mountex@mountex.hu címen vagy
postán: 2000 Szentendre, Rózsa u. 16.

Üzleteink címét megtalálod honlapunkon: www.mountex.hu

MOUNTEX[®]
UTAZÁS • KALAND • OUTDOOR

